

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ, ІСТОРІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, СОЦІОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ АНІМАЦІЇ У РОБОТІ
БІБЛІОТЕК

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконав: здобувачка 2 курсу 07-211М групи
спеціальності 231 Соціальна робота
освітньо-професійної програми «Соціальна робота»

Алла КОВАЛЬ

Керівник: Володимир ГУРІЧ, к. пед. наук, доцент

Рецензент: Надія САБАТ, к. пед. наук, доцент

кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки

ПНУ імені Василя Стефаника

Івано-Франківськ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. БІБЛІОТЕКА ЯК СУБ'ЄКТ СФЕРИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	6
1.1. Сутність соціально-культурної діяльності бібліотек.....	6 12
1.2. Поняття соціокультурної анімації	6
РОЗДІЛ 2. СОЦІОКУЛЬТУРНА АНІМАЦІЯ В БІБЛІОТЕЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ	20
2.1. Форми, засоби та методи соціокультурної анімації	20
2.2. Професійна майстерність бібліотекаря у застосуванні соціокультурної анімації	27 27
РОЗДІЛ 3. ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ АНІМАЦІЇ У РОБОТІ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	37 37
3.1. Організація і результати експерименту з використання технологій соціокультурної анімації у роботі Наукової бібліотеки ХДУ.....	37 37
3.2. Організаційні особливості застосування технологій соціокультурної анімації в роботі бібліотеки.....	44 44
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
ДОДАТКИ	57
Додаток А. Кодекс Академічної доброчесності здобувача вищої освіти Херсонського державного університету	57 57
Додаток Б. Анкета для користувачів бібліотеки	58

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасному світі технології соціокультурної анімації набувають все більшого поширення та значення. Цей інноваційний підхід, спрямований на активізацію участі окремих індивідів та груп у соціальному житті, знаходить своє застосування у різноманітних сферах суспільного життя. Останнім часом, зростання інтересу до анімаційної діяльності спостерігається і в Україні, що відображає глобальну тенденцію до пошуку нових форм соціальної взаємодії та культурного розвитку.

Наразі найбільша увага приділяється впровадженню технологій соціокультурної анімації в таких галузях, як педагогіка, психологія, туризм та соціальна робота [наприклад, 3, 6, 7, 8, 9, 20, 22, 27, 34, 40]. У цих сферах анімаційна діяльність вже довела свою ефективність у стимулюванні творчості, соціальної активності та особистісного розвитку.

Однак, попри широке застосування в інших галузях, використання технологій соціокультурної анімації в бібліотечній справі залишається обмеженим. Це створює суттєвий розрив між потенціалом цих технологій та їх реальним впровадженням у бібліотечну практику. Бібліотеки, як центри культури та знань, мають унікальні можливості для застосування анімаційних технологій, які могли б значно підвищити їх роль у суспільстві та розширити спектр послуг, що надаються користувачам.

Важливо відзначити, що наукова база з питань впровадження соціокультурної анімації в бібліотечну діяльність залишається недостатньо розвиненою. Існує очевидний дефіцит ґрунтовних досліджень, які б систематично вивчали можливості, методи та результати застосування анімаційних технологій у роботі бібліотек.

Таким чином, дослідження використання технологій соціокультурної анімації в роботі бібліотек представляє собою актуальний та перспективний

напрямок наукового пошуку. Воно не лише заповнить існуючу прогалину в теоретичних знаннях, але й може надати практичні рекомендації щодо інноваційних підходів у бібліотечній справі, сприяючи трансформації бібліотек у більш динамічні та інтерактивні центри соціокультурного життя громад.

Усе вищесказане зумовило вибір теми нашого дослідження **«Технології соціокультурної анімації у роботі бібліотек»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційну роботу виконано відповідно до наукової теми кафедри філософії, соціології та соціальної роботи «Сучасні технології формування професійної активності в умовах трансформації сучасного українського суспільства» (державний реєстраційний № 0117U006790). Тему роботи обговорено та затверджено на засіданні кафедри філософії, соціології та соціальної роботи (протокол від 11.09.2023 р. № 1, від 02.09.2024 р. №1), а також наказом по Херсонському державному університету.

Мета дослідження: особливості застосування соціальної технології соціокультурної анімації у роботі бібліотек.

Для досягнення поставленої мети передбачалось виконання таких **завдань:**

1. На основі аналізу наукових досліджень дати визначення поняттям, «соціокультурна діяльність», «соціокультурна анімація»
2. Проаналізувати особливості технологій соціокультурної анімації.
3. Визначити методичні особливості застосування технологій соціокультурної анімації в роботі бібліотек.
4. Продемонструвати досвід застосування технологій соціокультурної анімації у Науковій бібліотеці ХДУ.

Об'єктом дослідження ми обрали зміст поняття соціокультурної анімаційної діяльності, її структурних елементів, типологію, вплив на особистість людини.

Предмет дослідження: особливості застосування соціокультурної анімації у роботі бібліотек.

Для розв'язання поставлених завдань використано комплекс **методів дослідження:** аналіз літературних джерел з метою характеристики поняттєво-категоріального апарату дослідження; порівняння та узагальнення досвіду застосування технологій соціокультурної анімації в роботі бібліотек; практичні методи дослідження.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що було систематизовано наукові підходи й уточнено сутність поняття соціокультурна анімація; охарактеризовано особливості застосування технологій соціокультурної анімації в роботі бібліотек.

Практичне значення дослідження визначається можливістю застосування у роботі бібліотек технологій соціокультурної анімації, приклади чого наведені в роботі.

Апробація результатів дослідження. Практична апробація дослідження проводилася на базі Наукової бібліотеки ХДУ впродовж 2020-2021 рр. Результати дослідження стали предметом доповіді під час I Регіональної науково-практичної конференції «Теорія та практика соціальної роботи: досвід, сучасний стан, стратегії» для здобувачів вищої освіти та молодих науковців (03-04 грудня 2024 року, м. Івано-Франківськ).

За результатами дослідження підготовлено до друку наукову статтю: Коваль А. О. Технології соціокультурної анімації у роботі бібліотек. Магістерські студії: електронний альманах. 2024. Вип. XXIV. С. __.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, шести підрозділів, загальних висновків, списку використаних джерел (41 найменування) та додатків. Загальний обсяг роботи 59 сторінок. Основний зміст викладено на 50 сторінках.

РОЗДІЛ 1. БІБЛІОТЕКА ЯК СУБ'ЄКТ СФЕРИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1 Сутність соціально-культурної діяльності бібліотек

Сучасна соціокультурна діяльність бібліотек за своїм змістом і формами давно вийшла за рамки колишньої культурно-просвітницької роботи. На сучасному етапі розвитку суспільства, бібліотека все частіше починає сприйматися як багатофункціональний суспільний простір, що надає можливості для інтелектуальної й культурної комунікації, творчості, саморозвитку й самовираження. Філософсько-соціальна суть і суспільне значення соціально-культурної діяльності бібліотеки полягає, «з одного боку, у виконанні функції соціалізації особистості, з іншого боку – покликано підтримувати сприятливий клімат у соціумі, опікуватися духовно-моральним здоров'ям індивідуумів, формувати їхні ціннісні орієнтації» [14].

Українська бібліотечна енциклопедія надає таке визначення соціокультурної діяльності бібліотек: «цілеспрямована і спеціально організована книгозбірнею як соціальним інститутом система дій і заходів, метою яких є сприяння вдосконаленню інтелектуального, матеріального та естетично-духовного стану суспільства шляхом доведення до свідомості різних соціальних груп громадян, конкретних користувачів наукових знань, емпіричних фактів, естетичних і морально-етичних цінностей, акумульованих у бібліотечних зібраннях документів на різних носіях, організації різних виставок, творчих зустрічей із письменниками, митцями, політиками та ін.» [38].

«Метою соціокультурної діяльності бібліотек є організація раціонального і змістовного дозвілля читачів (користувачів), задоволення і розвиток їх культурних потреб, створення умов для самореалізації і самоосвіти кожного індивідуума, розкриття його здібностей, самовдосконалення і аматорської творчості в рамках вільного часу» [5].

Дослідниця О. Матвійчук вважає, що «бібліотека є компонентом соціокультурної системи українського суспільства, засобом комунікації і регуляції культури, засобом трансляції культури і соціалізації особистості». На думку авторки, ключовим аспектом функціонування бібліотеки є її роль соціокультурного осередку. При цьому бібліотека не дублює функції інших культурних установ, таких як театри, клуби чи музеї. Натомість, вона прагне знайти власний унікальний шлях розвитку, співпрацюючи з цими закладами. Така стратегія дозволяє бібліотеці діяти в культурному просторі, доповнюючи та збагачуючи загальну картину культурного життя, а не конкуруючи з іншими установами. [29]

Соціокультурна діяльність бібліотек спрямована на виконання певних функцій у соціумі [23, 37]. *Функція матеріального й духовного виробництва.* Будучи нематеріальною, соціокультурна діяльність бібліотеки насамперед сприяє духовному відтворенню соціуму через відтворення сфери знань, є умовою створення соціальних цінностей і організації творчої діяльності людини. Створюючи й передаючи споживачеві культурні надбання, соціокультурна діяльність бібліотеки забезпечує збереження й розвиток цінностей, норм, соціокультурних стандартів суспільства в цілому, його окремих підсистем, соціальних груп і колективів.

Бібліотеці властиві такі властивості сфери знань, як постійна обробка, фільтрація, упорядкування, розподілення за метою, й трансляція інформації. Вона надає широкі можливості доступу до колективної пам'яті, усуваючи розбіжності між зовнішніми і внутрішніми знаннями. Бібліотека розробляє особливі «метаінструменти», за допомогою яких керує великими обсягами знань.

Функція збереження, тиражування й трансляції створених або відтворених цінностей. Бібліотека зберігає й поширює культурні цінності, транслюючи й трансформуючи їх у контексті конкретного соціального періоду й простору соціальних відносин. Це стосується як масових цінностей, так і ексклюзивних, елітарних, вузькоспеціалізованих. Інакше

кажучи, бібліотека забезпечує поширення й функціонування різноманіття культурних надбань у суспільстві.

Соціальним призначенням, первісною функцією бібліотеки є меморіальна, що передбачає збір і зберігання документів, у яких містяться накопичені людством знання, цінності й зразки світової, національної, й локальної культури.

Бібліотека збирає, упорядковує й зберігає інформацію, беручи участь у формуванні інформаційних потоків, проводить аналітичну обробку і систематизацію інформаційно-освітніх ресурсів. Займаючись систематизацією та каталогізацією документів, а також довідково-бібліографічним обслуговуванням, бібліотека формує фундамент для багатьох сучасних інформаційних та освітніх процесів.

Поряд зі збереженням інформації важливе місце займає її трансляція. Причому трансляцією є не просто механічне поширення інформації, бібліотека реалізує її систематизацію, оцінку соціальної значимості, інтерпретацію, вибір оптимальних способів повідомлення, забезпечення доступу широкого кола користувачів до широкого кола джерел. Для цього бібліотека має можливості використовувати різні інформаційні канали. Робота бібліотеки з інформацією виступає важливим етапом в освоєнні її користувачами й перетворенні в індивідуально-особистісне знання.

Комунікативна функція. Насамперед, бібліотека забезпечує комунікативну взаємодію індивідумів і соціальних груп, які як споживають, так і надають певну інформацію. Крім того, вона розбудовує комунікативні навички особистості, формує її комунікативну компетентність. Бібліотечна діяльність оптимізує діалогові процеси в суспільстві, сприяє формуванню міжкультурного взаєморозуміння й толерантності. Соціокультурна діяльність бібліотек апелює насамперед до оптимізації змістовно-символьної взаємодії суб'єктів культурного споживання, використовуючи в якості комунікативних засоби мови різного типу. Однією з найважливіших завдань бібліотеки є розвиток міжкультурного діалогу.

Сучасна бібліотека, видозмінюючи свою комунікативну функцію, переходить із реального простору у віртуальне. Процеси віртуалізації не тільки розширюють комунікативні можливості бібліотеки, але й принципово змінюють технології взаємодії соціальних груп, включених у даний соціальний інститут, трансформують тією чи іншою мірою всі функції їм здійснювані.

Розвиток інтернет-простору стимулює активне формування системи міжбібліотечної співпраці. Ця система представляє собою структуроване об'єднання двох чи більше бібліотечних установ, які взаємодіють з метою обміну інформацією. Така взаємодія базується на використанні спільних стандартів та сучасних комунікаційних технологій. При цьому учасники об'єднання мають взаємопов'язані функціональні цілі, що сприяє ефективній співпраці та досягненню спільних результатів.

Створення, нагромадження й використання документованих знань із застосуванням величезної кількості бібліотечних мереж, що здійснюється на принципах добровільності, взаємовигідних відносин, активності участі й партнерства, значно розширює комунікативні можливості бібліотеки. Ця модель співробітництва дозволяє бібліотекам розширювати свої можливості, ефективніше використовувати ресурси та надавати більш якісні послуги користувачам в умовах цифрової ери.

Соціорегулятивна функція процесу створення, збереження, розподілу, споживання матеріальних і духовних благ. Соціокультурна діяльність бібліотеки є інструментом регулювання духовного виробництва, розподілу й споживання, з однієї сторони, а з іншої – сама регламентується нормативними й ціннісними механізмами, що існують у суспільстві, правовими регуляторами, традиціями, звичаями і т.ін. На індивідуально-особистісному рівні соціорегулятивна функція бібліотеки здійснюється в процесі соціалізації особистості, коли одержання знань, систематизованої й доступної для сприйняття інформації, сприяє освоєнню культурних і

загальнолюдських цінностей, формуючи й регулюючи тим самим норми й стандарти поведінки особистості.

Якщо на мікрорівні бібліотека – це частина системи розподілу знань, то на макрорівні сучасна бібліотека з пасивного інформаційного посередника перетворюється в одну із самих продуктивних і масових систем керування знаннями.

Функція соціального контролю в суспільстві. Соціокультурна діяльність сприяє здійсненню одного із самих м'яких форм соціального контролю, що реалізується через процеси соціалізації. Виступаючи у ролі інституціональних форм соціального контролю, бібліотеки задають нормативно прийнятні рамки, в яких суспільство оцінює, регламентує, регулює різні сфери своєї життєдіяльності. Соціокультурна діяльність сприяє формуванню нормативних регуляторів людської поведінки, стратегії діяльності, за допомогою яких особистість погоджує свою поведінку із соціальними вимогами й очікуваннями соціального оточення.

Бібліотека реалізує ці функції поряд із цілим спектром інших соціальних інститутів. Формування культурних норм і цінностей здійснюється в процесі освоєння особистістю культурної спадщини, що зберігається, накопичується, структурується бібліотекою. Забезпечуючи наступність культурного розвитку, освоєння й розвиток суспільного культурного надбання людства, вона виступає значимим соціальним регулятором, здійснюючи функцію соціального контролю в суспільстві через процеси соціалізації.

Соціокультурна діяльність бібліотеки так само, як і інші інститути культури в цілому, реалізує інтегративну функцію. З одного боку, вони сприяють створенню єдиного соціокультурного простору, поєднуючи в процесі культурної діяльності різні соціальні спільності, з іншого боку – функціонують у системі протиріч масового – елітарного, народного – професійного, високого – низького і т.ін.

Сучасна бібліотека за визначенням орієнтована на одержання вільного доступу до інформації для всіх. Доступність інформації забезпечує реалізацію принципу соціальної справедливості стосовно різних соціальних прошарків, тим самим створюючи умови для соціальної стабільності й можливості їх включення в сучасні процеси виробництва, розподілу, споживання знань.

У сучасному світі бібліотека виступає як потужний інститут, що сприяє консолідації суспільства. Вона не лише створює можливості для організації різноманітних масових заходів, але й забезпечує доступ до широкого спектру інформації. Ця подвійна роль перетворює бібліотеку на унікальний простір, де кожна людина отримує змогу активно взаємодіяти з різними сферами суспільного життя. Відвідувачі бібліотеки можуть ефективно комунікувати із засобами масової інформації, встановлювати зв'язок з представниками місцевої та державної влади, звертатися до соціальних служб, а також взаємодіяти з державними і приватними підприємствами. Таким чином, сучасна бібліотека стає своєрідним комунікаційним центром, який не лише зберігає та поширює знання, але й активно сприяє інтеграції громадян у різні аспекти суспільного життя, підвищуючи їхню соціальну активність та інформованість. Тобто, бібліотека створює умови для колективних комунікацій як у віртуальному, так і в реальному просторі

Функція передачі досягнень культури через відтворення культурних традицій і трансляції культурної спадщини. Соціокультурна діяльність бібліотеки, виступаючи у формі актуальної культури, відповідальна за забезпечення її життєздатності, є засобом передачі культурної спадщини, культурних благ, традицій. При цьому бібліотечна діяльність здатна актуалізувати саме ті елементи традиції культурної спадщини, які мають значеннєвий потенціал для сучасності. Бібліотека є формою репрезентативної культури, а не просто сховищем культурної спадщини.

Будучи тісно пов'язаною із системою освіти, сучасна бібліотека активно виконує освітні функції. Це стосується будь-якої підсистеми освіти:

початкової допрофесійної, професійної, додаткової і т.ін. Бібліотека є невід'ємною частиною безперервної освіти. Взаємодіючи з інститутом освіти, виконуючи аналогічні інституціональні функції, вона не обмежується забезпеченням інформаційної підтримки освіти особистості, а здійснює розвиток творчої особи, духовне виховання людини.

Людинотворча функція розкриває значення інститутів культури (зокрема бібліотеки) у формуванні й розвитку особистості як суб'єкта активної культурної творчості. Процес виробництва й споживання соціокультурних цінностей, без сумніву, пов'язаний з розвитком духовного потенціалу особистості, її самореалізацією і самоактуалізацією.

Бібліотека створює умови для вільного духовного розвитку людини, його прилучення до цінностей вітчизняної й світової культури, культурної (репродуктивної й продуктивної) діяльності.

Розгляд функціональних характеристик соціокультурної діяльності бібліотек дає можливість підійти до аналізу методів і прийомів реалізації цих функцій через реалізацію технологій соціокультурної анімації.

1.2 Поняття соціокультурної анімації

Соціокультурна анімація є однією з відносно молодих галузей діяльності, яка тісно пов'язана з соціальною психологією і педагогікою, і яку всі частіше позначають як педагогіку соціально-культурної сфери. Феномен соціокультурної анімації досліджують у всьому світі, зокрема цьому питанню присвятили свої роботи А.-М. Гурдон, П. Бенар, Р. Лабури, П. Мулин'є, Е.О. Ришар, М. Симоно [39]. В Україні, дослідженням впровадження технологій соціокультурної анімації у різних галузях соціокультурної діяльності займалися І. Сидор, М. Гавриленко, Ю. Возна, В. Кулініченко, А. Скибчук, Кравець О. Однак ці дослідження стосуються різних питань застосування соціокультурної анімації у соціальній роботі [6, 7, 22], у

дозвіллевій діяльності різних соціальних інститутів [9, 36], у роботі підприємств гостинності і туризму [20], але досліджень, присвячених застосування технологій соціокультурної анімації у роботі бібліотек майже немає. Єдиним дослідником цього питання можна вважати С. Килимистого, праці якого були опубліковані останнім часом [14]. Зважаючи на це, вважаємо необхідним надати визначення і характеристику такому поняттю як «соціокультурна анімація»

Явище соціокультурної анімації виникло в 1950-х роках у Франції й усвідомлювалося як частина культурної й виховної системи суспільства. У тих політичних, соціальних, культурних умовах, що склалися на той час, соціально-культурна анімація формувалася саме як практична соціокультурна діяльність, яка була спрямована на подолання негативних тенденцій суспільного життя - ізоляцію, самотність, відчуження, песимізм, безпорадність і ін.

Для визначення сутнісних основ соціокультурної анімації необхідно звернутися до етимології самого поняття «анімація». Слово «аніма», будучи корінною основою терміну «анімація», у буквальному перекладі з латинського означає «душу», тобто «анімацією» позначається процес наснаги, натхнення. Тому, враховуючи соціально-культурні умови її функціонування, можна дати наступне визначення. Соціокультурна анімація - це явище суспільної сфери культурної діяльності, здатне долати негативні суспільні тенденції, які реалізує внутрішній потенціал особистості в процесі міжособистісної й міжгрупової взаємодії індивідів.

Особистісно-діяльнісний підхід у соціокультурній анімації обумовлений сутнісними властивостями, що лежать в основі анімаційної діяльності. Особистість у сучасному суспільстві має потребу в соціалізації, у спілкуванні з іншими індивідами. Психолого-педагогічні умови реалізації соціокультурної анімації побудовані на розумінні потреб особистості, і в

першу чергу потреби в соціалізації, яка є центральною позицією суспільних відносин.

Соціалізація як властивість соціокультурної анімації проявляється в позиціонуванні, зіставленні себе з іншими й здійснюється, насамперед, у різних формах спілкування: масового, групового, міжособистісного, неформального. У рамках анімаційного процесу соціалізацію можна розглядати як соціально-психологічну адаптацію індивіда, входження його в конкретне соціальне середовище й зміну відповідно до нього таким чином, щоб особистість могла вирішувати найважливіші завдання свого життя - від фізичного виживання до самоактуалізації.

Поняття соціалізації тісно пов'язане з поняттям адаптації: його можна розглядати як складову частину процесу соціалізації й у якості одного з найважливіших механізмів в анімаційній діяльності. Соціально-психологічна адаптація являє собою оволодіння особистістю своєї ролі при входженні в нову соціальну ситуацію. Можна сказати, що особистість у процесі соціокультурної анімації не тільки освоює нову роль у соціальному оточенні, але й вирішує із групою питання про пропоновану їй роль, й у міру своїх можливостей вибирає варіант взаємодії з мікросоціумом, а також свою соціальну позицію. Процес соціалізації в соціокультурній анімаційній діяльності визначає виявлення наступних функціональних характеристик анімації - адаптації, комунікації, регенерації й реконструкції.

При детальному аналізі соціокультурної анімації як діяльності відзначається терапевтична властивість, яка підкреслює психолого-педагогічний характер даної діяльності. Анімація звернена до духовної сутності людини, і все частіше її позначають як педагогіку соціально-культурної сфери, відзначаючи реабілітаційний характер впливу. Терапевтична властивість соціокультурної анімації має на увазі психологічний вплив на внутрішній світ особистості з метою оздоровлення її психіки. «Такий вплив найбільш ефективний реалізується в анімації,

реалізованій за допомогою методів глибинної психології й психотерапії, а саме: арттерапії, логотерапії, психодрами, ігрової терапії й ін.» [7].

Сьогодні анімація здійснюється як діяльність усередині й поза групою, колективом, певним колом людей, що мають на меті розвиток взаємодії і регуляцію громадського життя за допомогою методів залучення й участі. Використання в анімаційних програмах методів активної педагогіки, різних психотехнік, арттерапії доводить близьке зіткнення анімаційної діяльності зі сферами мистецтва й культури. Культура й мистецтво є ефективними засобами пошуків внутрішнього світу особистості. У системі технологій соціокультурної реабілітації соціокультурна анімація використовує засоби культури й мистецтва для подолання психологічних комплексів, а також для актуалізації духовних потреб індивідів.

Культура володіє потужним потенціалом катарсису, здатним впливати на людину. У процесі соціокультурної анімації відбувається переключення особистості з негативних психоемоційних станів, у яких вона перебуває, на позитивні. Завдяки цьому негативні настрої, реакції та емоції трансформуються в позитивні й виражаються в новій, соціально адаптованій поведінці. «Сублімація (від лат. *sublimo* – підношу, підвищую) означає перенаправлення енергії бажань і потягів з однієї сфери інтересів на іншу, підвищуючи культурні потреби індивідуума. Цей механізм здатен перетворювати небажані негативні емоції на різні форми конструктивної та суспільно значущої діяльності. Сублімація є одним із найефективніших способів психологічного захисту» [25].

Сублімація творчості забезпечує подолання обмеженості вихідного соціального миру й вихід до нових значенневих обр'їв, нових способів соціального буття. Властивість сублімації в системі соціокультурної анімації розуміється нами як якийсь психічний процес трансформації особистісної мотивації, перетворення й перемикання енергії афективних потягів людину на меті соціальної діяльності й культурної творчості.

Вивчення специфіки сутнісних властивостей соціокультурної анімації дає поглиблене розуміння психолого-педагогічного характеру даної діяльності. Анімація має передумови високого ступеня активізації в сфері людських взаємин, широкий спектр реабілітаційних можливостей, креативної спрямованості, потенціалу створення культурних цінностей. Безумовно, перераховані вище властивості соціокультурної анімації не ізольовані, вони доповнюють і збагачують одна одну. Визначення сутнісних властивостей соціокультурної анімації обумовлює функціонування всієї системи соціокультурної анімаційної діяльності в сфері дозвілля [36].

Визначаючи анімацію як самостійну область соціально-культурної діяльності, а також розглядаючи анімаційний процес із погляду системного підходу, як процес задоволення специфічних потреб людини в спілкуванні, русі, культурі, творчості, розвитку, виділяють наступні форми організації анімаційної діяльності [3]:

1. Активна анімація.

Активна анімація спрямована не просто на задоволення потреб людини в русі, а на формування позитивного фізичного й психічного ефекту з непомітним або навпаки яскравим залученням у рух.

Для багатьох людей джерелом позитивних емоцій є приємні сенсорні враження, що призводить до стабільного психологічного стану. У більшості ці відчуття виникають завдяки фізичній активності на свіжому повітрі, спогляданню приємних природних пейзажів та повноцінному нічному сну. У сучасному світі фізичні навантаження, такі як заняття фізкультурою або спортом, є незамінними для підтримання здоров'я. Індустріалізація, автоматизація праці та впровадження комп'ютерних технологій призвели й продовжують призводити до зменшення фізичної активності, гіподинамії та виникнення психологічних стресів. Якщо це зниження природних навантажень не компенсувати фізичними вправами, в організмі починаються негативні процеси.

Активна анімація сприяє стимулюванню життєвих сил, утягує людину в активну діяльність, тобто виконує спортивно-оздоровчу функцію.

2. Почуттєва анімація.

Головна мета почуттєвої анімації створити таке емоційно-психологічне тло, на основі якого через переживання людини задовольнити його потреба в пізнанні нового, невідомого, несподіваного. Почуттєва анімація побудована на переживаннях, створення яких і є основним задумом напрямків анімаційної діяльності. Як правило, для цього можуть використовуватися всілякі методи й засоби. Починаючи від банальних атракціонів «коли душу йде в п'яти» і переглядів 3D фільмів (що, по суті, не є анімацією), закінчуючи карнавальними ходами, костюмованими виставами, лицарськими турнірами й іншими заходами в яких відпочиваючі можуть взяти безпосередню участь. Як правило, класифікації видів анімації спрямованих на формування переживань ні, однак, існує загальна класифікація видів анімації, яка включає:

1) анімацію подій, яка спрямована на створення позитивних емоцій, святкового настрою і психологічне розвантаження;

2) театралізовану анімацію, яка являє собою; проведення всіляких народних свят, рольових ігор, лицарських турнірів, костюмованих балів, спектаклів в історичних інтер'єрах;

3) казкотерапія, коли основний позитивний психологічний ефект відволікання створюється завдяки специфічній обстановці казкового міста, зустрічі з героями мультфільмів, катанням на атракціонах, відвідуванням екзотичних країн;

4) спортивну анімацію, яка заснована на заняттях спортом, мимовільному залученню в спортивні ігри через аніматорів, а також особистій участі в спортивних змаганнях.

3. Анімація спілкування.

Анімація спілкування виступає як багатогранний інструмент розвитку особистості. Вона не лише задовольняє базову людську потребу в

комунікації, але й виконує ряд важливих функцій для психологічного та соціального благополуччя індивіда. Ця форма анімації сприяє емоційному розвантаженню, генерує позитивні емоції та полегшує процес соціальної адаптації. Крім того, вона стимулює розвиток комунікабельності, створює умови для самореалізації та сприяє актуалізації особистісного потенціалу.

Особлива цінність анімації спілкування полягає в її здатності розкривати глибинний потенціал людської особистості. Це пов'язано з фундаментальною соціальною природою людини, для якої дефіцит спілкування може мати серйозні наслідки. Недостатня комунікація може призвести не лише до психологічного дискомфорту, але й, у крайніх випадках, до фізичних розладів. Таким чином, анімація спілкування виступає як важливий фактор підтримки психічного здоров'я та загального благополуччя особистості.

Спілкування відіграє ключову роль у повноцінному дозвіллі як окремої людини, так і суспільства загалом. Воно базується на позитивних соціально-психологічних та міжособистісних взаєминах, що проявляються у різноманітних формах: від захоплюючих бесід з цікавими співрозмовниками до теплої спілкування з рідними, друзями чи коханими. Така взаємодія має неоціненне значення для особистісного та соціального розвитку.

Анімація спілкування, як особлива форма організації дозвілля, спрямована на досягнення низки важливих цілей. Вона створює умови для самовираження особистості, стимулює розвиток здібностей, особливо у дітей. Ця форма анімації також спрямовує розважальну діяльність та набуті навички у творче русло, сприяючи продуктивному використанню вільного часу. Крім того, анімація спілкування допомагає подолати стресові ситуації, змінити усталений імідж та зняти емоційну напругу, забезпечуючи психологічне розвантаження та відновлення.

4. Анімація спокою спрямована на задоволення потреби людини у відпочинку, рекреації, розширеному відновленні фізичного й психічного здоров'я через відпочинок (у більшості випадків пасивний). Для

психологічного розвантаження найчастіше анімацію сполучають з різними видами терапії: музикотерапія, казкотерапія, ігрова-, танцювальна-, арт-, екологічна терапія.

5. Культурна анімація є не просто задоволенням потреби в залученні до культурних цінностей того або іншого народу, країни, регіону або видозвілля, це є спосіб саморозвитку й самореалізації, культурної інтеграції, освіти в купі з рекреаційним ефектом від пізнання екзотики, яка подається як у строго історичних і культурних формах, так і в анімаційній живій життєстверджуючій формі.

6. Творча анімація є досить специфічним видом анімації, який є найбільш розвинутою формою соціокультурної діяльності, оскільки спрямований на самореалізацію й саморозвиток людини як творчої особистості.

Творча анімація заснована на пошуків творчих здібностей людини шляхом включення її в різні форми діяльності, які найбільше відповідають її прагненням на основі захоплень і інтересів. Тобто, через анімацію людина під час дозвілля реалізує свої прагнення, втілення власної життєвої позиції. Цей напрямок анімації також спрямований на допомогу людині в отриманні нових знань.

Отже, анімаційні програми, вирішуючи різноманітні завдання, зокрема виховання, створення позитивного настрою, навчання та організації відпочинку, сприяють розвитку і становленню особистості. Соціальний аспект цих програм полягає в тому, що вони сприяють формуванню нових особистих та суспільних потреб.

РОЗДІЛ 2.

СОЦІОКУЛЬТУРНА АНІМАЦІЯ У БІБЛІОТЕЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ

2.1 Форми, засоби та методи соціокультурної анімації

Хоча різні галузі людського суспільства можуть використовувати різні технології, їхнім фундаментом є практичне втілення теоретичних концепцій за допомогою конкретних технічних засобів та методів. Сьогодні рамки соціокультурної діяльності розширюються. Застосовуються різноманітні технології для її реалізації. Як ми вже згадували, однією з провідних технологій соціокультурної діяльності бібліотеки є анімаційна діяльність.

У структурі соціокультурної анімації можна виділити такі види діяльності: ігрова, святково-обрядова, культурно-рекреаційна, інформаційно-дискусійна - усі вони можуть бути застосовані в умовах соціокультурної діяльності бібліотек. Крім того, «соціокультурна анімація складається з ряду таких технологій: комунікативні, креативно-творчі, технології інформаційно-освітньої діяльності, концертно-видовищні технології, соціально-захисні й реабілітаційні, проектні технології й ін.» [28].

Основними технологіями, що сприяють функціонуванню анімаційної діяльності, є рекреативні технології. Рекреаційні технології орієнтовані на забезпечення життєвої активності людини, її якісного відпочинку від буденних справ, відновлення фізичних і духовних ресурсів, а також організацію активного дозвілля та розваг. Такі технології використовують і як методи «пожвавлення» відносин між людьми у різних видах художньої творчості [20].

Гра як технологія соціокультурної анімації сприяє успішній організації дозвіллевої діяльності людей, особливо активного дозвілля. Ігрова діяльність є найбільш вільною діяльністю, вона сприяє більш успішному набуттю тих або інших знань і навичок, активного залучення до сфери культури й

мистецтва. За допомогою гри люди легше долають перешкоди у соціальній взаємодії й успішніше набувають нових контактів і зв'язків.

Анімаційна діяльність у соціокультурній сфері відіграє ключову роль у боротьбі з соціальною ізоляцією та психологічним відчуженням різних груп населення. При цьому застосовуються соціально-захисні й реабілітаційні технології. Методи реабілітації, що застосовуються в анімаційній роботі, мають на меті створити сприятливе середовище для особистісного зростання та соціальної адаптації людей, які потребують захисту і підтримки суспільства. Ці методи не лише сприяють організації змістовного дозвілля для цієї категорії осіб, але й забезпечують можливості для творчого самовираження та вільного розвитку особистості.

Технології комунікацій і суспільних зв'язків. У сучасних умовах спілкування й налагодження соціальних зв'язків стає усе більш необхідним. У дозвілєвій діяльності ці процеси найбільше успішно здійсненні, ніж в інших областях життєдіяльності. Але процес розвитку нових суспільних відносин в умовах дозвілля вимагає коректування й умілої організації. Анімаційна діяльність не тільки створює й забезпечує умови для соціальної взаємодії й побудови міжособистісних відносин, але й займається їхнім регулюванням. Але варто відзначити, що мова йде не просто про спілкування, а про синтез комунікацій і дозвілля з культурною сферою, що сприяє наповненню контактів духовним змістом;

Культуротворчі технології. Багато з людей бачать у дозвілєвих заняттях можливість реалізації й розвитку свого творчого потенціалу. Анімація займається тим, що створює умови для цього. Технології розвитку творчого потенціалу людини не обмежуються лише індивідуальному зростанню. Вони також відіграють важливу роль у формуванні духовних цінностей, залучаючи особистість до культурного та мистецького простору. Через взаємодію з культурною спадщиною та мистецтвом, ці технології стимулюють духовне збагачення та розширення світогляду людини.. Культуротворчі технології сприяють соціалізації людей різних категорій і

віку і подоланню тенденції до соціальної дезінтеграції за допомогою залучення їх у процеси творчої діяльності;

Інноваційні технології. Інноваційні технології виступають рушійною силою розвитку різноманітних культурних сфер, сприяючи оновленню форм соціально-культурної активності та генерації численних креативних ідей, що є критично важливим для соціокультурної діяльності. Впровадження новаторських методик трансформує усталені практики організації дозвілля, значно підвищуючи результативність анімаційних заходів. Ці інноваційні підходи не лише модернізують існуючі види діяльності, але й створюють підґрунтя для появи нових, більш ефективних форм взаємодії в соціокультурній сфері.

Методики аналізу, прогнозування, планування, організації, координації, контролю, мотивації й стимулювання, що становлять зміст управлінських технологій, спрямовані в цілому на надання якісних послуг соціокультурної анімації. Як і будь яка технологія, технологія соціокультурної анімації заснована на формах, засобах і методах. Загальнонаукове розуміння їх наступне: засіб – інструмент для досягнення цілей; форма – зовнішня й внутрішня структура змісту діяльності; метод - спосіб досягнення цілей.

Шляхи передачі інформації, такої як ідеї, наукові теорії, події, факти, художні образи та життєві приклади, можна визначити як засоби. Їхня мета полягає у тому, щоб вплинути на розум, емоції та волю індивіда. Так, у технології соціокультурної анімації використовуються різні засоби: технічні (теле-, відео-, аудіоапаратура, світлопрекційна, звуковідтворююча апаратура); сенсорні (музична апаратура, музичні інструменти, реквізит, театральне устаткування і т.д.); знакові (друковані ресурси, карти, схеми, графіки і т.д.); динамічні (живе слово, музика, міміка, діалог); модальні (колір, обсяг, простір, тембр, композиція і т.д.).

Важливо підкреслити тісний взаємозв'язок між усіма засобами, вибір яких здійснюється з урахуванням конкретної цільової аудиторії. Крім того,

вибір засобів значною мірою визначається форматом та тематикою заходу. Це може бути широкий спектр форматів, включаючи хвилинки питань і відповідей, дискусії за круглим столом, дебати, ток-шоу, різноманітні конкурси, аукціони, конференції, брифінги та інші подібні заходи.

Дослідники рекомендують дотримуватися певних правил для ефективного впровадження методів соціально-культурної анімації в бібліотечну практику:

1. «Мета заходу чи виховної акції є визначальною у виборі засобів – вона диктує, які інструменти слід використовувати.
2. Кількість та характер обраних засобів впливу повинні відповідати художнім та організаційним цілям. Як недостатня, так і надмірна кількість засобів може бути шкідливою.
3. Організатор, який обирає певні засоби, повинен досконало володіти методикою їх застосування, розуміючи їхні переваги та обмеження.
4. Обрані засоби мають бути легкодоступними та у робочому стані, готові до негайного використання» [14, 16].

Під формами розуміються способи й прийоми організації людей в установі з метою доведення до них певного змісту, залучення в процес створення, освоєння, збереження й поширення цінностей культури. Організація соціокультурної анімації передбачає різні форми, які поділяються на три основні категорії: масові, групові та індивідуальні. Ця класифікація базується на специфіці цільової аудиторії та обраних методах впливу. У кожній масовій формі є чотири основні компоненти: зміст; композиція; набір засобів художнього впливу; аудиторія і її розташування в просторі.

Методика масових форм включає: чітке осмислення й розуміння мети всіма учасниками; аналіз типу, виду й жанру масової форми; створення організаційно-педагогічних умов для здійснення сценарного й режисерського задумів; визначення змісту, відповідного до мети заходу; органічна сполука всіх засобів і прийомів, що забезпечують єдиний пізнавальний,

комунікативний процес; вибір раціональних методів і прийомів організації аудиторії, забезпечення її максимальної активності.

На практиці масова діяльність реалізується у вигляді програм (заходів). В основі класифікації цих програм виділяються дві ознаки: зміст і драматургія побудови матеріалу - і наступні форми заходів: ігрові, конкурсно-розважальні, фольклорні, шоу-програми, рекреаційно-оздоровчі, інформаційно-дискусійні, святкові, профілактично корекційні, спортивно-розважальні. Чим крупніше форма заходу, тим більше методів і засобів анімації, задіяних у ньому. Найбільшою формою є свято.

Масове свято вбирає в себе велике число художніх, спортивних, розважально-ігрових і змагальних форм, впливає на учасників і підвищує їхню соціальну активність. Для свята характерні: масовість, комплексність (усі види й жанри мистецтва використовуються у святі), видовищність (костюми, маски, виставки, транспаранти), ігровий характер.

Обов'язковою умовою в програмі будь-якого свята є наявність ігрового компонента. Гра виступає як соціально-психологічний механізм зняття напруги, коли людина стомлюється під час проведення свята. Гра приводить людину в певний емоційний стан, викликає почуття причетності до свята, розкріпає в спілкуванні з іншими людьми, стимулює суспільну активність і розкриття якостей особистості. Для гри важливо керуватися законами ігрового дійства, урахувати вік, кількість граючих, їх фізичні й психологічні особливості, рівень розвитку знань, умінь і інтересів у даній ігровій діяльності. Окремим напрямком можна позначити івент-маркетинг, головною формою реалізації якого є проведення презентацій продуктів і послуг бібліотеки.

Методика підготовки групових форм організації соціокультурної анімаційної діяльності характеризується насамперед особливою невимушеністю атмосфери спілкування один з одним. Виділяють наступні групові форми:

- а) «досугові, розважальні (вечори, ігрові програми);

б) інформаційно-просвітні (круглі столи, тематичні програми, лекції, тренінги й ін.);

в) клубні формування (аматорські об'єднання або клуби по інтересах, кружки)» [26].

Види клубів за інтересами можна виділяти за різними ознаками: провідній проблематиці, віку учасників, ознаці статі й ін.

Регламентуючою документацією клубу є: положення (статут), план роботи, щоденник заходів, список учасників. Коли немає постійного активного «ядра» читачів для організації клубної роботи, створюються гуртки, які мають більш просту структуру. Основні цілі організації гуртка: підвищення рівня знань читача в певній області, розвиток його творчих здібностей.

Методика особистісно-орієнтованого підходу передбачає цілеспрямований та усвідомлений вплив на кожного індивіда з метою розкриття його внутрішнього потенціалу та виявлення духовних потреб і зацікавлень. Ця методика характеризується широким спектром змістовних аспектів та форм реалізації. Вона знаходить своє застосування у роботі з різними категоріями осіб, зокрема з підлітками, що мають проблеми з поведінкою, сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах, людьми, які потребують емоційної підтримки (наприклад, з тими, хто пережив втрату близьких). Така технологія спрямована на надання індивідуальної допомоги та підтримки, враховуючи унікальні обставини та потреби кожної особистості. Так, серед її форм виділяють: індивідуальні бесіди, консультації, допомога місцевим народним умільцям вдома в удосконаленні знань, умінь і навичок у своїй творчості, індивідуальні доручення й ін.

У контексті організації соціокультурної анімаційної діяльності, методи можна визначити як комплекс прийомів, що застосовуються спільно організаторами та учасниками. Ці прийоми націлені на досягнення конкретних освітніх, виховних та інших культуротворчих цілей. Вибір

методів тісно пов'язаний зі змістом діяльності та визначається завданнями, поставленими перед фахівцями.

На відміну від методів, методика являє собою більш конкретний план дій. Її можна порівняти з детальним «рецептом» або алгоритмом, який описує послідовність кроків для виконання певних цілеспрямованих дій. Основна відмінність методики від методу полягає в тому, що вона пропонує більш деталізований опис конкретних прийомів та завдань.

Для соціокультурної анімаційної діяльності бібліотек традиційно першорядне значення мають технології й методики інформаційно-пізнавальної й просвітньої діяльності (інформаційно-просвітньої) [18].

Інформаційно-просвітня діяльність у наш час має на меті, інформувати, пояснювати та навчати, відповідаючи на актуальні потреби суспільства. Ця діяльність реалізується через різноманітні формати, які можна розділити на дві основні групи.

Перша група включає форми, що безпосередньо передають наукові знання, де головний акцент робиться на змісті. До неї належать лекції, бесіди, доповіді та кінолекторії.

Друга група об'єднує формати, де інформаційний зміст збагачується художніми елементами. Сюди можна віднести усні журнали, усні альманахи, читання та народні університети.

Така класифікація дозволяє ефективно поєднувати передачу знань з елементами творчого представлення інформації, забезпечуючи більш повне та цікаве висвітлення тем для різних аудиторій.

Провідним, родовим методом інформаційно-просвітньої діяльності є ілюстрування. Крім цього, у рамках типових методик соціокультурної анімації в бібліотеках виділяють художньо-публіцистичну й культурно-дозвільну діяльність.

Художньо-публіцистична діяльність базується на високоякісній драматургії, яка характеризується фактологічністю та широким спектром змістовних і емоційно виразних засобів впливу. Ця методика відзначається

використанням художніх елементів з різних видів мистецтва або створенням оригінальних художніх образів. Вона також передбачає інтеграцію документального матеріалу, забезпечуючи при цьому оптимальний баланс між художнім та документальним контентом.

Важливою особливістю цього підходу є чітке вираження авторської позиції через оцінку подій та фактів. Хоча театралізація виступає основним творчим методом у художньо-публіцистичних програмах, вона часто поєднується з методами ілюстрування та гри для досягнення максимального ефекту.

Використання соціокультурної анімації при проведенні заходів у бібліотеках дозволяє аудиторії більш активний, динамічний і вільний характер поведінки. Для соціокультурної анімаційної програми є необхідним високий рівень залучення в заходи й демократичність спілкування аудиторії, що сприяє створенню невимушеної атмосфери.

2.2 Професійна майстерність бібліотекаря у застосуванні соціокультурної анімації

Застосування технологій соціокультурної анімації в бібліотечній роботі – це майстерність використання сукупності методів і засобів впливу на духовний світ читача, володіння соціально-психологічними методиками, що стимулюють міжособистісне спілкування й регулюють емоційну й творчу діяльність людей.

Професійна майстерність постановника й ведучого різноманітних бібліотечних заходів досягається тоді, коли функції, професійні й особистісні якості оптимально співвіднесено один з одним. Виходячи з цього, необхідно враховувати й розбудовувати такі особистісні якості:

1. «Природні (комунікабельність, емпатичність, рефлексивність, красномовність).

2. Характеристики особистості які утворюються внаслідок її освіти і виховання (вихованість, моральні цінності, міжособистісне спілкування й ін.).

3. Якості, пов'язані з життєвим і професійним досвідом (триматися впевнено й коректно, активно стимулювати «зворотний зв'язок», готовність до імпровізації)» [19].

Усе це сприяє формуванню й розвитку професійних здібностей постановника й ведучого – комунікативних, організаторських, конструктивних. А знання, широта й глибина, кругозір і ерудиція забезпечують гнучкість і самостійність мислення, можливість переходу з одного типу діяльності в інший, а іноді й сполучення їх. Лінія поведінки ведучого багато у чому визначається жанром заходу й аудиторією, на яку вона розрахована.

Інформаційні, інформаційно-дискусійні, ток-шоу й інші програми припускають таку організацію, при якій аудиторія перебуває в стані міжособистісного спілкування з «реальними героями» цих заходів. Важливо не тільки вміло відбирати інформацію для обговорення, але й уміти коментувати її, виділяти головне, стежити за ходом бесіди або дискусії.

Інформаційний захід припускає емоційне й компетентне його ведення. Ведучий поєднує інформаційні блоки в логічну систему, характеризує зміст розглянутих питань, інформує учасників про порядок їх розгляду, ненав'язливо керує всім процесом проведення заходу. Наприклад, захід в якому необхідно взяти інтерв'ю в гостей, які запрошені на нього.

Готуючи інтерв'ю, треба визначити його тему, мету, скласти питання. Як правило, таке інтерв'ю включає чотири - шість чітких, конкретних, коротких питань. Корисно заздалегідь ознайомитися з біографією запрошеного гостя, довідатися про його інтереси, пристрасті, поговорити із самим героєм, ознайомити його з основними питаннями майбутнього інтерв'ю, щоб він уявляв собі мету й характер публічного заходу з головним героєм у його особі.

Дуже часто в різних інформаційних програмах ведучий виступає й у ролі коментатора тих або інших подій, особливо «місцевого» значення. Свої ідеї й думки він повідомляє аудиторії, варіюючи по-своєму. У бібліотечній діяльності основним напрямком коментування можна назвати коментування газетної й журнальної інформації.

Комунікативні заходи – салони, вітальні, посиденьки, вечори-зустрічі, святкові «вогники»; у їхній основі лежить спеціально організоване спілкування, вони розраховані не на керування масою, а на прояв особистісних якостей учасників заходу, виявлення спільності інтересів, пробудження творчої ініціативи самих відвідувачів. Завдання ведучого полягає в забезпеченні сприятливої психологічної атмосфери, включення всіх присутніх у змістовно-предметне спілкування, формування взаємного розуміння й позитивних відносин. Основою комунікативних програм є драматургія самого життя.

У драматургії будь-якого комунікативного заходу можна розрізнити два види ситуації: умовну й реальну. Умовна створюється необхідністю розвитку тематичного задуму програми, у неї ведучий утягує учасників, змушує їх співпереживати, домагається підвищення активності й результатів спілкування. Але разом з тим виникає й паралельно розбудовується інша сторона - безумовна. Виникають реальні колізії, реальні конфлікти й протиріччя. Завдання ведучого - не упустити головну думку програми, а ситуацію, яка складується реально, повернути у бік задуму - життєвої ситуації, у якій могли б розкритися можливості учасників програми і реалізуватися її завдання.

Ведучий конкурсно-розважальних програм («Що? Де? Коли?», «Брейн-Ринг» і ін.) виконує ряд організаційно-ігрових функцій: репортера, коментатора, координатора, психолога.

Важливою складовою частиною професіоналізму бібліотекаря є його мовна культура, тобто вміння використовувати виразні засоби й можливості мови. Мовна культура в значній мірі визначає те, як сприймає бібліотекаря

аудиторія, наскільки успішно можна добитися її уваги й розуміння й, що найголовніше, якою мірою постановникові вдасться реалізувати поставлені цілі.

Фахівці розрізняють у складі мовної культури два взаємозалежні компоненти: правильність мови й мовна майстерність. Говорячи про правильність мови, мається на увазі елементарне дотримання норм сучасної літературної мови. Під мовною майстерністю прийнято розуміти вміння вибрати з існуючих варіантів найбільш точний у значеннєвому відношенні, стилістично доречний, виразний, дохідливий.

Живе слово немислиме без безпосереднього емоційного контакту ведучого з аудиторією, яка чуйно вловлює, активно сприймає найменші зміни в динаміці його мови, найтонші нюанси інтонації. Якщо мова діє тільки на свідомість, не зачіпаючи емоційну сферу, не хвилюючи серце, вона не може залишити глибоких і довгих слідів у пам'яті. Особливу виразність мові надає використання художніх засобів мови. Вони роблять доступними навіть складні думки, прикрашають мову.

Поява ведучого перед аудиторією – це процес «взаєморозуміння й взаємодії». Тільки справжня увага до глядачів дозволить йому відразу ж знайти вірну тональність, форму зовнішнього прояву, тобто те, що ми називаємо іміджем.

Цілісний образ особистості формується з двох взаємопов'язаних аспектів: зовнішнього та внутрішнього. Зовнішній аспект охоплює комплекс видимих елементів: зовнішній вигляд: від взуття до головного убору; фізичні характеристики: постава, хода; невербальна комунікація: міміка, жести; особливості поведінки. Внутрішній аспект, який має першорядне значення, відображає духовну сутність особистості. Він включає: ментальні характеристики: менталітет, інтелект; особисті прагнення: інтереси, потреби, цілі; ціннісні орієнтації: цінності, сенс життя; професійні якості.

Ці два аспекти нерозривно пов'язані та разом створюють повноцінний образ людини, особливо важливий для ведучого, чия роль передбачає

взаємодію з аудиторією. Гармонійне поєднання зовнішніх і внутрішніх характеристик сприяє формуванню переконливого та привабливого іміджу.

Необхідно відзначити, що використання соціокультурної анімації при проведенні заходів ставить головне завдання - створити умови, які сприяють утриманню в полі колективної уваги кожного учасника заходу. Досягнення цього надає кожному учаснику практичні можливості для прояву неповторної індивідуальності, а також подолання різноманітних психологічних бар'єрів. Для ефективної організації заходів пропонується впровадження особистісно-орієнтованого підходу, який реалізується на двох ключових етапах:

Підготовчий та завершальний періоди:

1. Індивідуальне інформування учасників про майбутню подію
2. Персональна увага до кожного до початку та після завершення заходу
3. Це дозволяє сформувати у учасників відчуття особистої значущості та бажаності їх присутності

Структурування аудиторії:

- формування контактних груп серед учасників;
- забезпечення можливості безпосереднього спілкування та взаємодії у групах.

Таке структурування призводить до покращення керування аудиторією, утриманню уваги кожного учасника, індивідуалізації масового впливу, стимулювання міжособистісного спілкування, створення психологічного комфорту для кожного учасника

Контактні групи можуть бути як природними, так і спеціально створеними. Такий поділ сприяє не лише внутрішньогруповому спілкуванню, але й міжгрупової взаємодії. Це дозволяє:

- виявити «загублених» учасників, які не приєдналися до груп;
- поєднати особистісно-орієнтоване спілкування з почуттям залучення до спільноти.

Такий підхід створює атмосферу залученості та значущості для кожного учасника, одночасно сприяючи ефективній організації та проведенню заходу. Професійний ведучий як би ідеалізує, втілює в собі сукупність інтересів і потреб аудиторії, а його знання, їх широта й глибина, кругозір, ерудиція забезпечують гнучкість і самостійність у веденні заходу до наміченої мети.

Одним із елементів соціокультурної анімації виступає драматургія. Драма (від греч. drama – дія) у широкому змісті – літературний рід (поряд з епосом і лірикою), що представляє собою дію, яка розгортається в просторі й часі через пряме слово персонажа - монологи й діалоги.

Драматургія – теорія й мистецтво побудови драматичного твору, його сюжетно-образна концепція.

Сьогодні драматургічними видами мистецтва є театр (драматургічна основа – п'єса), кінематограф (драматургічна основа – кіносценарій), телебачення (драматургічна основа – телевізійний сценарій), радіо (драматургічна основа – радіодраматургія) і, нарешті, соціокультурний захід як найбільш універсальна форма художнього моделювання дійсності, драматургічною основою якої є сценарій.

Бібліотечна драматургія характеризується своїми неповторними специфічними особливостями, оскільки вона не тільки має художню цінність, але і є програмою педагогічного впливу на аудиторію. Ведучий соціокультурного заходу не ставить своєю метою створення твору драматургічного мистецтва як художньої цінності. Його завдання - створення сценарію найбільш ефективного інтелектуального, емоційного й педагогічного впливу на аудиторію.

Розробка сценарію для бібліотечного заходу являє собою комплексний творчий процес, який складається з кількох взаємопов'язаних етапів:

1. Підготовчий етап: збір та аналіз інформаційного матеріалу, накопичення змістовних елементів.

2. Концептуальний етап: формування авторської ідеї, визначення основного задуму заходу.

3. Реалізаційний етап: втілення задуму в конкретній драматургічній формі, структурування матеріалу відповідно до обраного формату.

Кожен з цих етапів вимагає творчого підходу та професійної майстерності. Адже процес створення сценарію передбачає не лише роботу з інформацією, але й уміння трансформувати цю інформацію в захоплюючу та змістовну програму, яка відповідає цілям бібліотечного заходу та потребам цільової аудиторії.

Літературно-текстовий план соціально-культурного заходу, відомий як сценарій, представляє собою детальну розробку його змісту. Цей творчий доробок характеризується певними особливостями. Він має чітку структуру, елементи дії викладені у логічній послідовності; основна ідея заходу розгортається через різні компоненти сценарію; авторські переходи забезпечують плавне з'єднання різних частин програми. Сценарій містить в собі різноманітний матеріал: як документальні, так і художні елементи. Сценарій передбачає методи залучення та активізації учасників, а також містить плани щодо оформлення та необхідного обладнання. Таким чином, сценарій забезпечує цілісність та ефективність соціально-культурного заходу, охоплюючи всі аспекти від змісту до технічної реалізації.

Ще одним впливовим елементом соціокультурної анімації виступає художнє оформлення бібліотечного заходу. Це організація всіх зовнішніх засобів художньої виразності, що надають програмі певну форму, сприяють розкриттю її ідейного змісту, підсилюють її вплив на глядача заходу, визначають стиль.

Дизайн у першу чергу залежить від тематики заходу. До театральної постановки потрібні всі атрибути оформлення сцени. Для офіційних заходів встановлюють президію й кафедру для доповідей, оформлення може бути просто у вигляді задрапірованого в нейтральних тонах тла, можна використовувати й державні символи. Для святкових заходів простору для

фантазії більше: тканина, квіти, банери, паперові гірлянди, надувні конструкції.

Драпірування із тканини створюють відчуття вікна або двері для переходу в інший, чарівний світ свята. При правильному виборі тканини, місця й способу її кріплення можна створювати самі вигадливі образи.

Ефектний і бюджетний аеродизайн сприяє неформальному спілкуванню. З погляду зонування приміщення, оформлення різними надувними елементами дуже зручно. Вони ховають «зайві» деталі, надаючи приміщенню легкості і врочистості одночасно.

Важливим елементом в оформленні є освітлення. Воно має бути основою для створення візуального образу, не повинне існувати саме по собі й бути монотонним. Згадаємо й про генератори ефектів – вітру, снігу, піни, туману, диму, вогню, конфетті, ліхтарики. Прикрасою оформлення різних заходів, які завжди викликають радісний, піднесений настрій, будуть квіти. Букети, ікебани, авторські композиції можна розташувати на вікнах, меблях, на ґратах, на підлозі й навіть на стелі.

Одним з головних компонентів оформлення є задня стіна. Це не просто задня стінка, але й тло з інформаційним і візуальним навантаженням. Добре пророблене тло створює приємну атмосферу й дає глядачеві необхідну інформацію про захід. Тканина, картон, пластик, фанера, банерна сітка, екофлекс, інші матеріали, використовувані для оформлення задньої стіни, повинні виконувати дві функції: ховати від глядача те, що йому не треба бачити (дроти, технічні прилади), і одночасно задня стіна має бути досить твердою, щоб утримувати логотипи, картинки, світлини.

Незалежно від стилю, масштабу й виду заходу все має бути гармонійно, оформлено, не повинно відволікати від суті програми, навпаки – підкреслювати її.

Афіша бібліотечного заходу, як і будь-який рекламний інструмент, у першу чергу зобов'язана залучати до себе увагу. Алгоритм створення афіш і

іншої інформаційної продукції складається з послідовного оформлення відповідей на запитання: що? навіщо? кому? і як?

Необхідно приділити особливу увагу вибору кольору, тому що він впливає на емоційне сприйняття й настрої. Не слід вводити занадто багато кольорів, потрібно за допомогою декількох фарб і їх тонових варіацій добитися враження складності й багатства зображення. Колір не завжди повинен бути звичним і символічним. Пастельні фарби передають спокій і умиротворення, стриманість. Яскраві ж кольори і їх комбінації привертають увагу, створюють напругу, але стомлюють при непомірному їх вживанні.

Світлини слід підбирати виразні, вдало скомпоновані. Привернути увагу до світлини можна, помістивши її під невеликим кутом до аркуша, або відокремити фото від площини аркуша, створивши тінь, нестандартно виглядає композиція, де зображення частково накладаються.

Важливим елементом соціокультурної анімації є музичне оформлення. Як жоден інший вид мистецтва музика здатна сильно й усеосяжно передати почуття й думки, різні емоційні стани людини. Бібліотечні заходи часто збагачуються різноманітними музичними елементами. Зокрема, популярністю користуються вставні музичні номери - самостійні музичні твори, які органічно вплітаються в структуру заходу. Це можуть бути пісні, романси, інструментальні композиції, танцювальні номери або навіть уривки з музичних фільмів.

У випадку, коли захід складається з кількох частин з перервами між ними, ефективним інструментом стає музичний антракт. Цей елемент виконує подвійну функцію: він слугує мініатюрним вступом до наступної частини програми і водночас підсумовує попередню. Таким чином, музичний антракт виступає своєрідним мостом, що з'єднує різні епізоди заходу, забезпечуючи плавність переходів та підтримуючи загальну атмосферу події.

Цей підхід дозволяє створити гармонійну структуру заходу, де музичні елементи не лише розважають аудиторію, але й допомагають краще сприймати та запам'ятовувати основний зміст програми.

Музичні фінали – вагома частина бібліотечного заходу, конструктивно відділена від попередніх епізодів, але органічно з ними пов'язана, звичайно призначена для завершення дії. Відсутність фіналу залишає відчуття незавершеності заходу.

При розробці музичного супроводу необхідно детально визначити всі ключові моменти дійства, які потребують музичного оформлення. Ця інформація стає фундаментом для створення комплексної аудіо-партитури, яка включає як музичні елементи, так і звукові ефекти. Саме цей документ служить керівництвом для технічної команди під час проведення заходу, забезпечуючи точну синхронізацію звукового оформлення з подіями, що відбуваються. Така детальна підготовка гарантує гармонійне поєднання візуальних та аудіальних компонентів, підсилюючи загальне враження від дійства.

РОЗДІЛ 3.

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ АНІМАЦІЇ В РОБОТІ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

3.1 Організація і результати експерименту з використання технологій соціокультурної анімації у роботі Наукової бібліотеки ХДУ

Бібліотеки завжди відігравали важливу роль у суспільстві як осередки збереження та поширення знань, культури й освіти. Однак в сучасних умовах запит на традиційні бібліотечні послуги дещо зменшився, що ставить перед бібліотеками необхідність пошуку нових форм роботи з користувачами. Одним із перспективних підходів у цьому напрямку є соціокультурна анімація. Як соціальний інститут, що акумулює багатовікову спадщину людства, бібліотека має унікальні можливості для її трансляції в суспільство. Соціокультурна анімація допомагає активізувати цей процес, перетворюючи бібліотеку на динамічний майданчик для культурної взаємодії, обміну знаннями та ідеями. У бібліотечному контексті це може втілюватися у різноманітних формах: тематичні зустрічі, дискусійні клуби, творчі майстер-класи, презентації, ігрові програми тощо. Такі заходи не лише сприяють популяризації бібліотечних фондів, а й перетворюють бібліотеку на місце культурної комунікації, обміну думками та практичного застосування отриманих знань. Як ми вже відзначали у своїй роботі, бібліотека може виступати платформою для обговорення актуальних суспільних проблем, презентації нових ідей та їх практичної реалізації. Це підвищує рівень довіри та авторитету бібліотеки в очах громадськості, відкриваючи нові можливості для її розвитку.

Бібліотека Херсонського державного університету вже деякий час намагається застосовувати у своїй роботі з користувачами технології

соціокультурної анімації. Для виявлення ефективності цього процесу, ми провели певні дослідження.

Слід зазначити, що, хоча технології соціокультурної анімації мають яскраво виражені риси творчого процесу і цей процес не може бути запрограмований, але ефективність використання цих технологій вирішальною мірою залежать від умілого управління. Технологічно цикл управління соціокультурною анімацією являє собою сукупність основних дій, які виконуються в певній послідовності: від моменту постановки проблеми і просування мети до моменту досягнення очікуваного результату. Цей цикл включає в себе наступні технологічні дії:

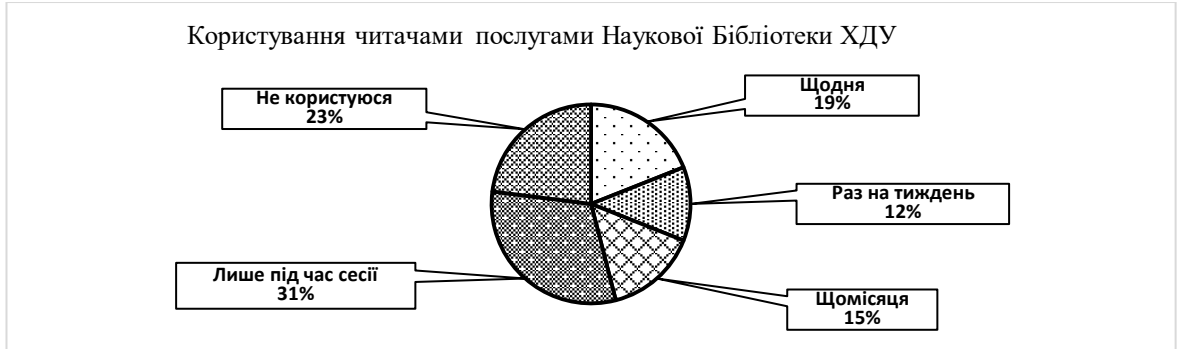
- аналіз;
- прогнозування;
- розробка та прийняття управлінських рішень;
- планування;
- організація виконання плану;
- координації;
- мотивація наявних кадрових ресурсів;
- контроль за виконанням прийнятого рішення та інформування.

Враховуючи вищезазначене, ми виокремили етапи дослідження впливу використання технологій соціокультурної анімації на підвищення відвідуваності бібліотеки і ставлення до неї користувачів.

Перший етап – діагностичний. На цьому етапі ми провели анкетування користувачів Наукової бібліотеки ХДУ з метою виявлення їх ставлення до бібліотеки. Основні результати цього анкетування, які цікавили нас у ракурсі нашої роботи, представлені на діаграмах:

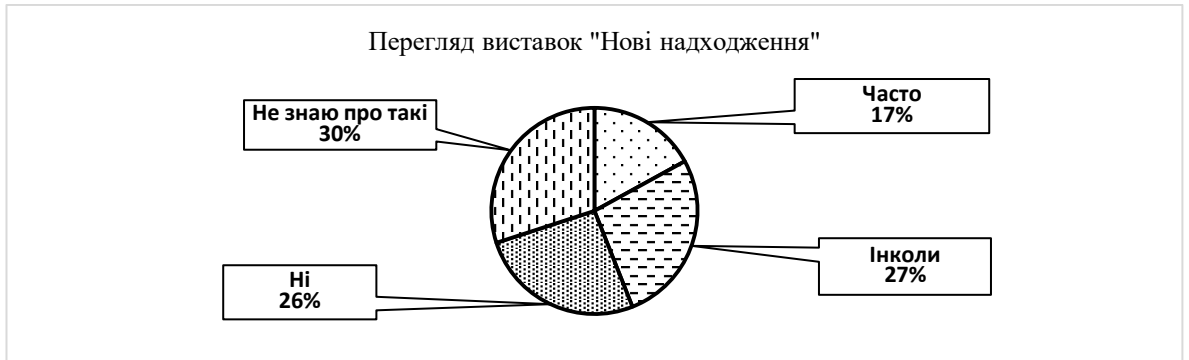
Діаграма 3.1

Користування читачами послугами Наукової Бібліотеки ХДУ

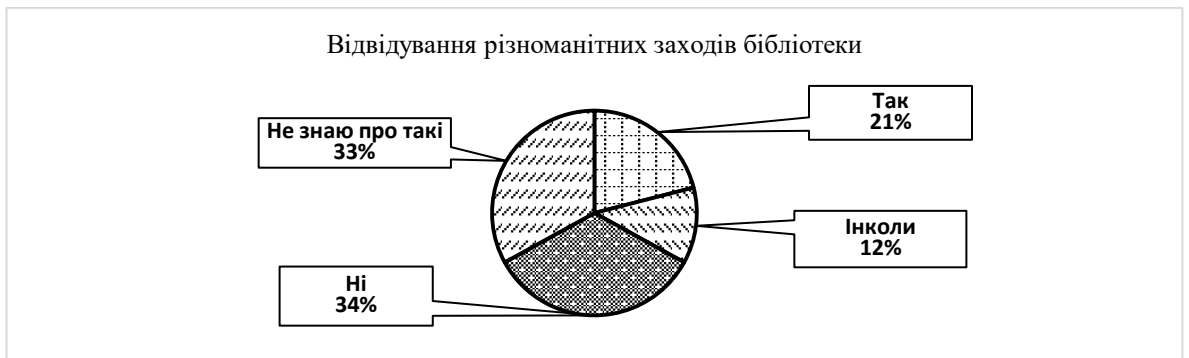
Діаграма 3.2

Перегляд виставок «Нові надходження» користувачами Наукової бібліотеки ХДУ

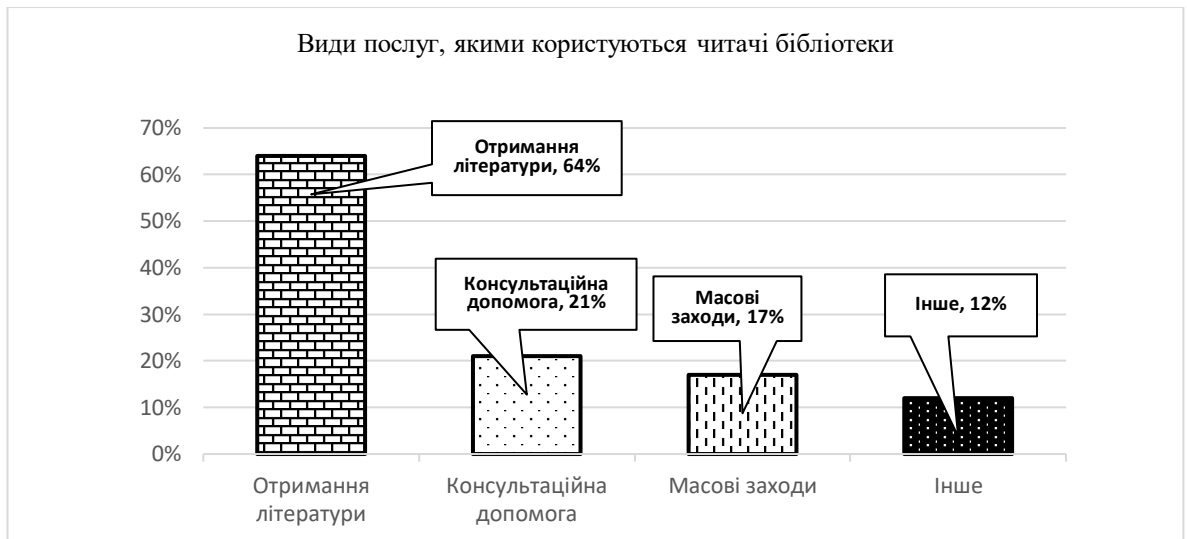
Діаграма 3.3

Відвідування різноманітних заходів, які проводить Наукова бібліотека ХДУ

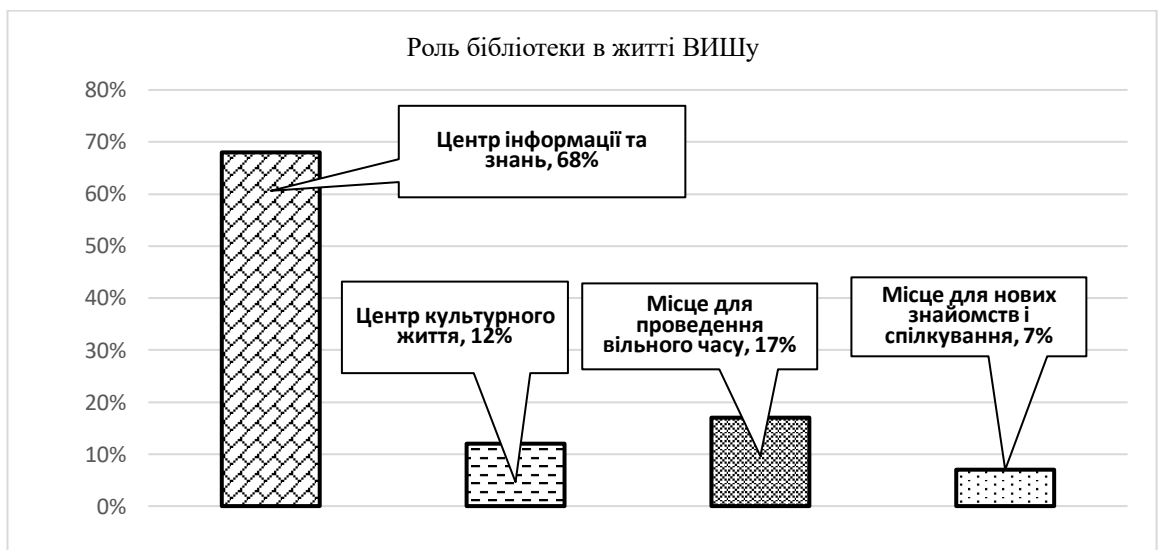
Діаграма 3.4

Види послуг, якими користуються читачі Наукової бібліотеки ХДУ

Діаграма 3.5

Роль Наукової бібліотеки ХДУ у житті ЗВО, на думку користувачів

На жаль, попередні результати анкетування були невтішні. Стандартні послуги бібліотеки не приваблювали користувачів. Бібліотека сприймалася лише як книгарня, що видає необхідну літературу для навчання. Невелика кількість користувачів були більш обізнані з іншими послугами бібліотеки. Повний аналіз відповідей на запитання анкети дозволив зробити висновок, що зміни підходу до роботи бібліотеки, до проведення різноманітних заходів, до реклами її діяльності потрібно починати з самих працівників бібліотеки.

Це і стало завданням другого етапу нашого дослідження. На цьому етапі були проведені зустрічі персоналу бібліотеки з викладачами закладу вищої освіти (ЗВО) з різноманітних питань покращення роботи бібліотеки: психолого-педагогічні, етики, менеджменту і маркетингу. Далі були проведені різноманітні майстер-класи із планування і проведення різноманітних масових, групових і індивідуальних заходів.

На третьому етапі нашого дослідження ми підготували зміни до деяких заходів, які проводила бібліотека і розробили плани їх проведення. Зміни стосувалися різноманітних виставок. Наприклад, виставка «Нові надходження» планувалася не в приміщенні бібліотеки, а безпосередньо в приміщеннях факультетів. Реклама про проведення цих заходів мала бути розміщена на Інтернет-сторінці бібліотеки, у соціальних мережах і на самих факультетах. Було змінено також і підхід до планування різноманітних тематичних виставок. Наприклад, виставки могли бути присвячені не певній даті, а певній події (виграш на студентській олімпіаді, або спортивні досягнення студентів тощо).

Також зміни було застосовано до проведення різноманітних заходів. Ми майже повністю відійшли від формули «один доповідає, інші слухають». Було складено плани проведення заходів, які передбачали залучення у дійство якнайбільше учасників.

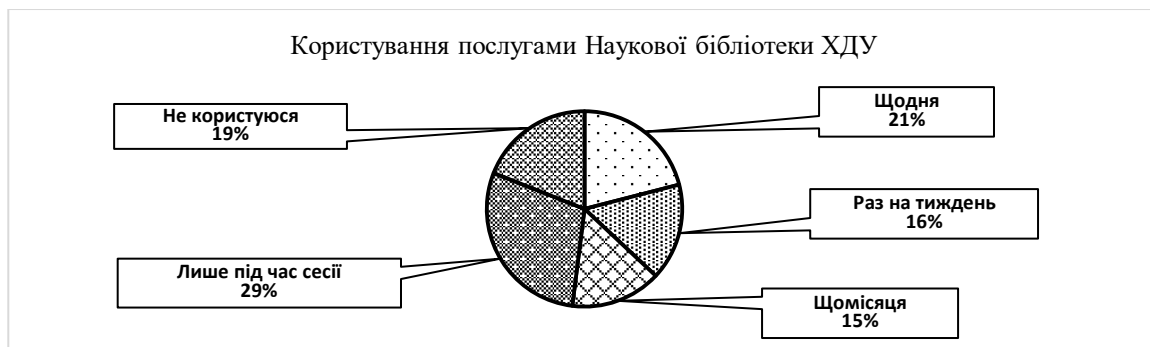
Четвертий етап можна назвати практичним. На цьому етапі було проведено заходи в яких реалізовано зміни, передбачені попереднім етапом.

На п'ятому етапі, ми проводили ще одне анкетування, аналіз проведених заходів, підбиття підсумків з ефективності використання технології соціокультурної анімації у підвищенні ролі бібліотеки у ЗВО.

Результати опитування після завершення експерименту представлені у діаграмах:

Діаграма 3.6

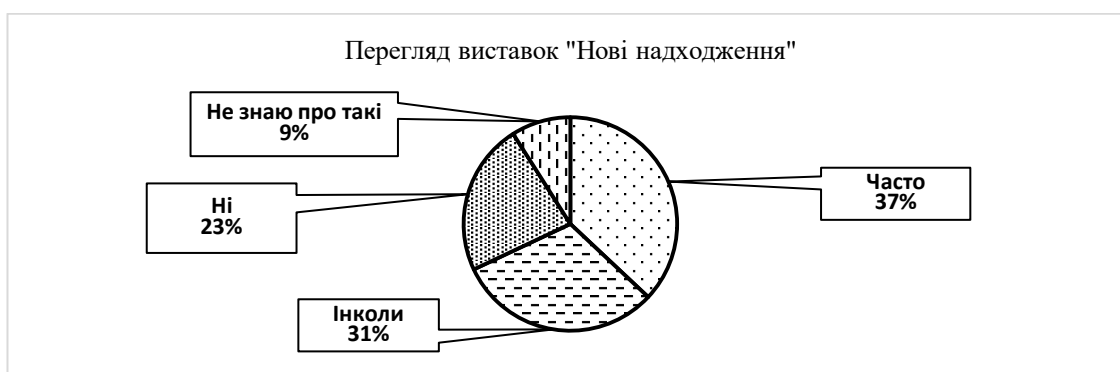
Користування послугами Наукової Бібліотеки ХДУ

За результатами анкетування, після проведеної роботи, ми бачимо, що в середньому відвідуваність бібліотеки зросла на 4%.

Діаграма 3.7

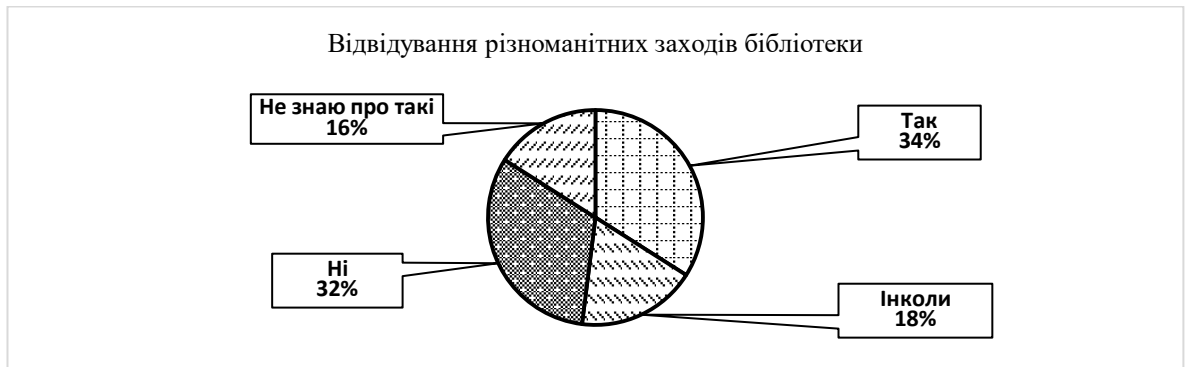
Перегляд виставок «Нові надходження» користувачами Наукової бібліотеки ХДУ

Вагомі зміни сталися у результатах перегляду виставок користувачами бібліотеки. На прикладі виставок «Нові надходження», ми бачимо зростання кількості переглядів цих виставок і зниження кількості тих користувачів, які не знали про такий вид роботи бібліотеки.

Діаграма 3.8.

Відвідування різноманітних заходів, які проводить Наукова бібліотека ХДУ

Також у результаті проведення заходів з використанням технологій соціокультурної анімації, ми спостерігаємо підвищення зацікавленості цими заходами з боку користувачів. І, як наслідок, зростання відвідуваності цих заходів.

Діаграма 3.9

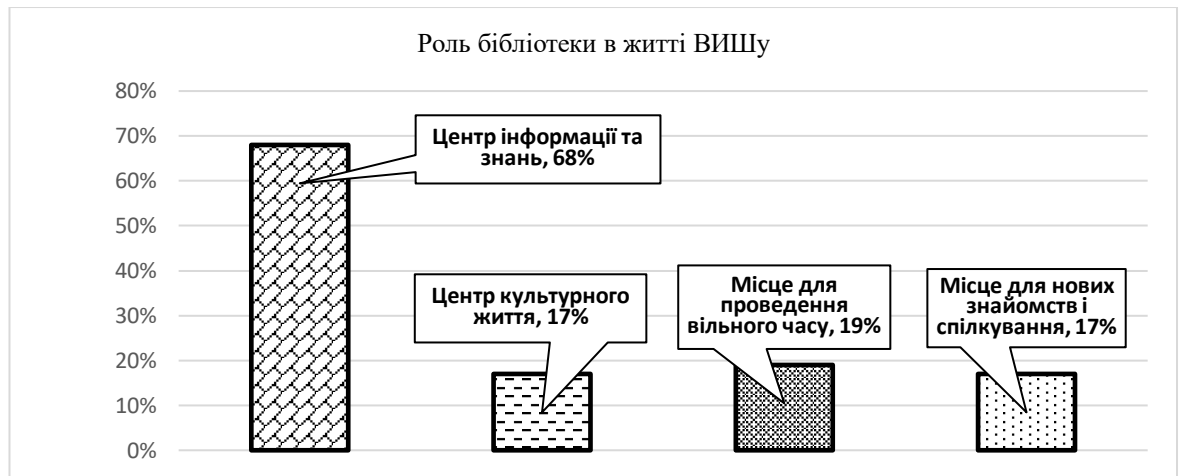
Види послуг, якими користуються читачі Наукової бібліотеки ХДУ

У галузі користування різними послугами бібліотеки, ми також бачимо зростання. Підвищення кількості переглядів різноманітних виставок, призвело до зростання кількості виданої літератури. Реклама різноманітних послуг бібліотеки, призвела до зростання користування цими послугами. Як бачимо, технології соціокультурної анімації «зіграли» і в цьому випадку.

Діаграма 3.10

Роль Наукової бібліотеки ХДУ у житті ЗВО, на думку користувачів

Наостанок можемо констатувати, що ставлення до бібліотеки, як до книгарні, що лише видає і обмінює книги, також змінилося. Бачимо зростання за всіма пунктами. А головне, завдяки використанню технологій соціокультурної анімації, бібліотека стає осередком соціальної та культурної взаємодії відвідувачів.

3.2. Організаційні особливості застосування технологій соціокультурної анімації в роботі бібліотеки

Ураховуючи результати проведеного нами експерименту, ми визначили наступний план підготовки та реалізації проектів (заходів) у бібліотеці з використанням технологій соціокультурної анімації.

Перший етап – підготовчий:

- визначення теми, цілей і завдань;
- вибір часу і місця проведення заходу;
- оформлення проекту (заходу) з урахуванням різноманітних особливостей користувачів бібліотеки;
- створення та підбір сценаріїв анімаційних подій, що входять до проекту (заходу);
- складання кошторисної документації;

- підбір творчих команд та розподіл обов'язків між ними;
- технічна підготовка (меблі, оформлення зали, музичний супровід тощо);
- проведення репетицій (за необхідності);
- проведення рекламної кампанії.

Другий етап – початковий, під час якого:

- відбувається інформування учасників про наявність та наповнення проекту (заходу);
- здійснюється реєстрація та збір заявок (за необхідності).

Третій етап – практичний. Етап проекту (заходу), в якому розв'язуються поставлені завдання.

Четвертий етап – заключний, у ході якого підбиваються підсумки:

- аналіз проекту (заходу);
- анкетування учасників з подальшим аналізом;
- робота над удосконаленням проекту (заходу).

Розглянемо деякі приклади організації проектів (заходів) з використанням технологій соціокультурної анімації.

«Печа-Куча» (у перекладі з японського «балаканина» або «звуки бесіди») – це методологія презентації коротких доповідей, спеціально обмежених за формою й тривалістю. «Печа-Куча» допомагає навчитися робити презентації й виступи короткими й динамічними. Сьогодні це один із самих модних способів організації неформального спілкування, можливість обмінятися ідеями, довідатися цікаву важливу інформацію з перших рук, знайти однодумців, домовитися про нові проекти.

Цей формат спілкування був придуманий у 2003 році у Токіо австрійцями Астрідом Кляйном і Марком Дітамом. Вони придумали для виступів тверде правило: 20*20. Автор демонструє презентацію з 20 слайдів, і на коментар до кожного йому дається 20 секунд. Слайди змінюються автоматично. Формат печі-кучи став популярний в усьому світі.

У нашій бібліотеці цей формат використовується для організації різноманітних заходів з читачами. Спікери представляють публіці тематичні доповіді, а за підсумками глядацького голосування визначається кращий спікер зустрічі. Особливістю є те, що спікерами виступають, як правило, не сторонні особи, а самі студенти, які зацікавлені в темі даного заходу.

Тематика таких заходів може бути різноманітною. Наприклад, ми проводили зустрічі за такими темами: «Найстаріші вулиці міста», «Рекреаційні об'єкти регіону» і т. ін.

Баттл (англ. battle – бій, битва). За даними Вікіпедії, «відповідно до теорії, висунутої професором Ференцем Сасом, батли беруть свій початок від шотландського виду мистецтва, іменованого «flyting», який мав певну популярність в XVI столітті в питних закладах Шотландії. Суть полягала у взаємній образі двома поетами один одного й реалізовувалася у віршованій формі. Пізніше даний вид розваги був перейнятий американськими рабовласниками, які влаштовували подібні баталії серед своїх рабів. Через кілька століть даний напрямок видозмінилася і набув назву «реп-баттл» [].

Учасники поєдинків, як і їх тематика можуть бути різні. Наприклад, дуже цікавим для наших читачів було змагання на перетворення прозаїчного тексту на віршований. Також користувачі бібліотеки охоче брали участь у декламуванні віршів з різною інтонацією, демонструючи певні емоції (радість, смуток, образа, злість, піднесеність і т.ін.).

Тич-Ін (англ. teach-in – диспут, семінар; збори для обговорення злободенних питань) – публічна дискусія або відкрите обговорення. Здобувачів освіти запросили взяти участь у публічній дискусії «Онлайн vs. Офлайн: знайди свою рівновагу» на тему інтернет-залежності. На початку зустрічі учасникам було запропоновано подивитися ролики, у яких пролунали рекомендації відомих фахівців, показані історії з життя залежних від гаджетів людей. Потім учасники розділились на групи і їм запропонували поміркувати над питаннями: «скільки часу кожен з учасників проводить в інтернеті і з якою метою?», «як довго учасники можуть обходитись без

гаджетів?», «чи впливають гаджети на здоров'я і яким чином?», «чому учасники проводять так багато часу в інтернеті?». За результатами групових дискусій було зроблено висновок про те, що більшість учасників доволі багато часу проводять в інтернеті, майже всі учасники не уявляли свого життя без гаджетів. Більшість були згодні з тим, що гаджети і інтернет впливають на здоров'я, причому не лише на фізичне. Були виявлені основні причини «сидіння» в інтернеті. На закінчення було запропоновано переглянути презентацію «Відпочинок без інтернету» в якій було підкреслено значення читання і книги для проведення вільного часу.

Ток-шоу – на обговорення читачів виносяться яке-небудь питання, життєві ситуації, розіграні акторами. Бібліотекар керує обговоренням. У своїй роботі бібліотека спробувала провести Ток-шоу «Сто питань». На запитання студентів відповідав письменник Херсонщини В. Кулик. Ток-шоу проходило за запропонованою схемою: ведучі коротко розповідають про гостя, проводять бліц-опитування (гість відповідає тільки «так» або «ні»), пояснюють правила:

1. Кожен може задати питання шановному гостю (наприклад, про дитинство й кар'єру, освіту, плани, хобі, життєві цінності і т.ін.).
2. Не можна ставити некоректні запитання.
3. Гість має право три рази відмовитися від будь-якого питання.

Гість займав місце посередині залу на кріслі, що крутилося, учасники розташовувалися довкола нього на стільцях. За підсумками зустрічі запрошений гість визначив цікаве питання й подарував від свого імені подарунок – книгу з автографом. Ток-шоу тривало одну годину. У подальшому планувалось поставити в бібліотеці скриньку, куди всі бажаючі опускали б записку із прізвищем або посадою людини, яка їх цікавить, і яку вони хотіли б побачити на наступних заходах. Крім того, це можна було зробити, надсилаючи повідомлення електронною поштою в бібліотеку.

Читання вголос популярне в усьому світі, що спростовує думку про те, що читати потрібно тільки дітям, які самі не вміють читати. Всесвітній день

читання вголос, наприклад, проводиться щорічно в першу середу березня в багатьох країнах миру. Його мета – показати читання як спосіб взаємодії з навколишнім світом і як можливість передачі своїх емоцій іншій людині за допомогою звучного слова.

Приклад заходу, заснованого на читанні вголос – це конкурс «Книжкове караоке: читаємо вголос». За правилами конкурсу, його учасники читають вголос обрані навмання вірші й прозаїчні уривки. Умови змагання проста: кожний учасник витягає картку з номером, ведучий дає йому конверт із відповідною цифрою, усередині якого – картка із назвою книги і номер сторінки, на якій знаходиться уривок для читання. Учасник має прочитати текст без будь-якої підготовки. Журі оцінює учасників за двома критеріями: техніка читання й акторська майстерність. Для того, щоб учасники були в рівних умовах, необхідно визначити який саме жанр літератури буде використовуватись у цьому заході: поетичні, прозові чи драматичні твори. Дуже добре сприймається читання коротеньких гумористичних творів (наприклад, на День сміху). Для практики володіння іноземною мовою, є читання вголос текстів іноземною мовою (наприклад, на Дні Європи).

Інтерактивні ігри. Однією з нових, яскравих і змістовних форм роботи стала пошукова гра у форматі «квест». Квест (від англ. quest - пошуки) - пригодницька гра, що вимагає від гравця розв'язку розумових завдань для просування по сюжету. Ідея - пошук інформації через гру, і як підсумок - захоплююча пригода. Сюжет гри може бути визначеним або ж давати безліч напрямів, вибір яких залежить від дій гравця.

Квест-ігри ми використовуємо для ознайомлення першокурсників з бібліотекою. У рамках гри, учасники вирішують логічні завдання, виконують пошук необхідної інформації, вчаться працювати з інформаційними ресурсами, знаходити корисну інформацію й застосовувати її. Квест-Гра вчить користуватися бібліотекою, знайомить із розташуванням відділів, розміщенням довідково-бібліографічного апарату.

Флешбук – знайомство із цікавими книгами за допомогою цитат, ілюстрацій, відео і іншої інформації про книгу. Студентам пропонувалося представити-прорекламувати книгу із сучасної української літератури, яку вони прочитали останнім часом. Формати реклами могли бути різні: у вигляді кореспондентського репортажу, короткого відео, презентації, ілюстрації і т. ін. На жаль, треба відзначити, що учасників цього заходу було небагато. Але, ми плануємо продовжувати цю роботу, трохи змінивши план заходу. Спочатку користувачам будемо пропонувати прочитати книгу на вибір, і за результатами читання створити рекламу (або антирекламу).

Можемо відзначити, що бібліотечні заходи, які проводяться з використанням технологій соціокультурної анімації, викликають зацікавленість у користувачів бібліотеки. Після таких заходів ми отримували лише позитивні відгуки. Таким чином, новизна форм, тематичний аспект, партнерство в організації заходів привертають увагу користувачів і сприяють підвищенню статусу бібліотеки.

ВИСНОВКИ

У сучасному світі, де інформаційні технології стрімко розвиваються, роль бібліотек як соціокультурних центрів набуває особливого значення. Наше дослідження було присвячене вивченню технологій соціокультурної анімації та їх застосуванню в бібліотечній діяльності. Актуальність цієї теми обумовлена тим, що, незважаючи на її важливість, вона залишається недостатньо дослідженою в контексті бібліотечної справи.

Відсутність ґрунтовних досліджень у цій галузі створює певний вакуум знань, який може негативно впливати на розвиток бібліотек як центрів культурного життя громад. Саме тому наша робота спрямована на заповнення цієї прогалини та привернення уваги до потенціалу соціокультурної анімації в бібліотечній сфері.

У ході нашого дослідження було переконливо доведено, що технології соціокультурної анімації не лише можуть, але й повинні бути інтегровані в діяльність сучасних бібліотек. Ця інтеграція здатна суттєво підвищити затребуваність бібліотек у суспільстві, перетворюючи їх на динамічні центри культурного життя та соціальної взаємодії.

Впровадження технологій соціокультурної анімації дозволяє бібліотекам вийти за межі традиційної ролі сховища книг і знань. Вони стають активними учасниками формування культурного простору, сприяють соціалізації та самореалізації відвідувачів, створюють умови для міжкультурного діалогу та розвитку творчого потенціалу громади.

Важливо відзначити, що успішна реалізація технологій соціокультурної анімації в бібліотеках вимагає від бібліотекарів певного набору професійних якостей. Серед них особливо важливими є:

1. Розвинені комунікативні навички, які дозволяють ефективно взаємодіяти з різними групами відвідувачів, створювати атмосферу довіри та відкритості.

2. Знання з психології, що допомагають краще розуміти потреби та інтереси аудиторії, адаптувати програми та заходи відповідно до психологічних особливостей різних вікових та соціальних груп.

3. Широка ерудиція, яка є необхідною для створення різноманітних та змістовних програм, здатних зацікавити широке коло відвідувачів.

Наше дослідження показало, що бібліотекар в контексті соціокультурної анімації виступає не просто як зберігач та розповсюджувач інформації, але як активний творець культурного середовища, фасилітатор соціальних процесів та натхненник творчої активності.

Впровадження технологій соціокультурної анімації в бібліотеках має ряд позитивних наслідків:

1. Підвищення привабливості бібліотек для різних верств населення, особливо для молоді.

2. Створення нових форматів взаємодії з відвідувачами, що сприяє формуванню стійкого інтересу до читання та самоосвіти.

3. Розширення соціальних функцій бібліотек, перетворення їх на центри громадської активності.

4. Сприяння розвитку творчого потенціалу як відвідувачів, так і працівників бібліотек.

Таким чином, наше дослідження не лише підтверджує важливість впровадження технологій соціокультурної анімації в роботу бібліотек, але й окреслює перспективи їх подальшого розвитку як важливих соціокультурних інституцій. Ця робота може стати основою для подальших досліджень у цій галузі та практичного впровадження інноваційних підходів у бібліотечну справу.

Загалом, технології соціокультурної анімації відкривають нові горизонти для розвитку бібліотек, дозволяючи їм ефективно відповідати на виклики сучасного інформаційного суспільства та залишатися релевантними центрами культурного життя громад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артапух Н. В. Інноваційні форми соціокультурної роботи бібліотек. Бібліотека в умовах сучасності і конструювання майбутнього : II науково-практична конференція (29 вересня 2019 р., м. Вінниця). URL: https://library.vn.ua/Konf2019/texts/4_9.htm
2. Бойко О., Марченко А. Роль анімації в музейній діяльності. *Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства* : матеріали ІХ Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів, викладачів та співробітників, 15–16 квітня 2021 р. Суми : Сумський державний університет, 2021. С. 270-276. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/84708>
3. Бриль К. Г. Опорний конспект лекцій з курсу «Організація анімаційної діяльності» для студентів денної та заочної форм навчання галузі знань 1401 «Сфера обслуговування», напрям підготовки 6.140103 «Туризм». Чернігів : ЧНТУ, 2014. 109 с.
4. Вилегжаніна Т. Місце публічних бібліотек у соціокультурному просторі регіону. *Бібліотечна планета*. 2007. № 2. С. 4-6.
5. Віжічаніна Л. Сучасні тенденції розвитку бібліотек як соціокультурних центрів. Віртуальний бібліограф. ХОУНБ ім. О. Гончара: сайт від. наук. інформації та бібліогр. / Херсон. обл. універс. наук. б-ка ім. Олесья Гончара. URL: <http://biblio.lib.kherson.ua/suchasni-tendantsii.htm>
6. Возна Ю. В. Соціокультурна анімація у контексті соціально-педагогічної діяльності *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Соціально-педагогічна*. 2015. Вип. 25. С. 24-33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkr_sp_2015_25_5
7. Возна Ю. Соціальна анімація у контексті професійної діяльності фахівців соціальної сфери у різних країнах світу *Молодь і ринок*. 2018. № 12. С. 101-105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2018_12_20

8. Волик Л. В. Підготовка майбутніх педагогів до анімаційної діяльності: монографія. Полтава : ПНПУ, 2011. 276 с.
9. Гавриленко М. О. Соціокультурна анімація, як іноваційна технологія підвищення рівня соціального виховання студентської молоді в культурно-дозвіллевій діяльності *Науковий вісник Донбасу*. 2011. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2011_1_20
10. Гулик І. В. Соціокультурна діяльність бібліотеки – важливий компонент у системі формування соціальної особистості студента. *Бібліотека у сучасному інформаційному просторі: проблеми та перспективи (до 100-річчя бібліотеки Університету Ушинського)* : тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної бібліотечної конференції (17 листопада 2022 р., м. Одеса) / упоряд. О. П. Спаскова, І. В. Панченко, О. А. Максим. Одеса : Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, 2023. С. 49-53.
11. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. І. Д. Звереві. Київ, Сімферополь : Універсум, 2012. 536 с.
12. Зайко С. Вок-квест як новий формат краєзнавчої гри для молоді. *Бібліотечний форум України*. 2020. № 1. С. 10-13.
13. Залібовська-Ільніцька З. Соціокультурна анімація: теорія і практика. *Актуальні проблеми соціальної сфери* : збірник статей студентів і викладачів / за заг. ред. Н.П. Павлик. Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2020. Вип. 10. С. 130-134.
14. Зеленська Л. М. Івент-менеджмент : навч. посіб. Київ, НАКККіМ, 2018. 148 с.
15. Килимистий, С. Основи бібліоанімації в контексті соціокультурної діяльності *Бібліосвіт: інформ. вісн.* 2022. № 1. С. 63–72. URL: <https://drive.google.com/file/d/13GGva1mw7Gv7buG7rWNebeWwQnfbbu6B/view>.
16. Ковальчук Г. В. Пріоритети розвитку публічних бібліотек. URL: <https://lib.knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2018/11/Biblioteka-mistsetraditsiy.pdf>

17. Ковбаса О. Креативні форми роботи бібліотеки: здивувати, захопити, залучити: досвід роботи Попільнянської бібліотеки-філії. Попільня, 2019. 14 с.
URL: https://www.lib.zt.ua/sites/default/files/dossier/kreatyvni_formy_roboty_biblioteki.pdf
18. Когутич І. «Читаємо разом» (діяльність літературного клубу при Закарпатській ОУНБ ім. Ф. Потушняка). *Бібліотечна планета*. 2019. № 2. С. 14-16.
19. Колодій М. О. Бібліотека в контексті інформаційного простору. Бібліотека: місце традицій, простір інновацій : матеріали круглого столу, присвяч. 55-річчю наук. б-ки Київ. нац. ун-ту культури і мистецтв (Київ, 30 листоп. 2018 р.) / М-во культури України, Київ. нац. ун-т культури и мистецтв, наук. б-ка. Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2018. С. 43-46.
20. Коржик, Н. Професійні компетенції бібліотекаря ХХІ століття. *Вісник Книжкової палати*. 2017. № 6. С. 12–14.
21. Кравець О. М. Організація анімаційних послуг в туризмі : навч. посібник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 335 с.
22. Кузьменко О. І., Загуменна В. В. Бібліотека як соціокультурний публічний простір: трансформаційні зміни. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2020. № 4. С. 25-31.
23. Кулініченко В., Скибчук А. Соціальна анімація як альтернатива «вуличному» вихованню. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2011. Вип.3. С. 65-70. URL: <http://socio-journal.kpi.kiev.ua/archive/2011/3/13.pdf>
24. Курас І. Ф. Сучасні соціокультурні процеси і зростання інтелектуальної місії бібліотек. *Бібліотечний вісник*. 2002. № 6. С. 46–49.
25. Лупіка Л. Сучасні бібліотеки – відкритий простір для освіти, спілкування і дозвілля. *Бібліотечний форум України*. 2015. № 2. С. 27–28.
26. Мазепа Т. Л. Роль анімації культури в збереженні духовних цінностей глобалізованого суспільства. *Вісник Національної академії керівних кадрів*

- культури і мистецтв. 2019. № 1. С. 85-90.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2019_1_18
27. Майдак Т. Творчі бібліотечні акції як основа позитивного іміджу бібліотеки. *Бібліотечний форум: історія, теорія і практика*. 2016. № 1. С. 22–25.
28. Максимовська Н. О. Анімація в сучасних зарубіжних дослідженнях: соціально-виховний аспект. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2013. Вип. 41. С. 261-269. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hak_2013_41_35
29. Матвеева О. Розвиток творчого потенціалу користувачів бібліотек : методичні поради. URL : <http://bibliostyhiya.blogspot.com/2015/03/blogpost.html>
30. Матвійчук О. Є. Бібліотека як соціокультурний інститут : освітньо-виховна місія. *Вісник Національного авіаційного університету. Сер. : Філософія. Культурологія*. 2010. № 2. С. 155-160.
31. Матвійчук О. Є. Закономірності розвитку бібліотек як соціокультурних центрів в Україні. *Культура і сучасність*, 2009. №2. С. 82-87
32. Матвійчук О. Соціокультурна діяльність бібліотек: термінологічний аспект. *Актуальні проблеми історії та практики художньої культури: Зб. наук. праць*. 2009. Вип. 23. С. 23-32.
33. Матвійчук О. Є. Бібліотека як соціокультурний інститут: освітньо-виховна місія *Вісник Національного авіаційного університету. Сер. : Філософія. Культурологія*. 2010. № 2. С. 155–160.
URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPK/article/view/8288>
34. Ніколаєнко Я. Актуальні напрями соціокультурної діяльності освітянських бібліотек. *Науково-педагогічні студії*. 2019. Вип. 3. С. 116-127.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/naupedct_2019_3_12
35. Олійник Г. М. Соціокультурна анімація як важливий напрям соціальної роботи. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2017. № 1(1). С. 172-178.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2017_1%281%29_23

36. Полянничко О. Комунікативна професійна компетентність як умова взаємодії аніматора з клієнтом у процесі соціокультурної діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. № 3. С. 320-326. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/1163>
37. Сидор І. Сучасні технології соціокультурної анімації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота*. 2014. Вип. 32. С. 173-174. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2014_32_65
38. Соціокультурна діяльність: Публічні бібліотеки / укладачі: С. Кравченко, І. Цуріна. Київ : Національна парламентська бібліотека України, 2005. 67 с.
39. Соціокультурна діяльність бібліотек. Українська бібліотечна енциклопедія. Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого. URL: <https://ube.nlu.org.ua/article/Соціокультурна%20діяльність%20бібліотек>
40. Чернишенко О. І. Соціокультурна анімація: міжнародний досвід, перспективи впровадження в Україні. *Вісник Черкаського університету. Серія Педагогічні науки*. 2008. № 123. с. 136-143.
41. Яцук Н. В. Соціокультурна анімація як технологія соціалізації особистості в контексті реформаційних процесів освітньої системи. *Освіта та соціалізація особистості* : матеріали V Всеукр. інтернет-конф. (Одеса, Запоріжжя, 12-13 травня 2017 р.). Одеса ; Запоріжжя, 2017. С. 26-27.

ДОДАТКИ**Додаток А**

Кодекс Академічної доброчесності здобувача вищої освіти Херсонського державного університету

Додаток Б

Додаток 1 Анкета для користувачів бібліотеки

Анкетування було проведено серед користувачів Наукової бібліотеки Херсонського державного університету в період з січня по грудень 2021 р.

Мета анкетування: виявити рівень задоволеності користувачів послугами бібліотеки, їхнє ставлення до наявних сервісів та визначити потреби для подальшого вдосконалення роботи закладу.

Конкретні підцілі:

1. Оцінити якість обслуговування та комфортність перебування в бібліотеці.
2. Визначити актуальність та повноту бібліотечного фонду.
3. Виявити потреби читачів у нових послугах та сервісах.
4. Зібрати пропозиції щодо покращення роботи бібліотеки.

Текст анкети:

1. *Як часто Ви користуєтесь послугами Наукової Бібліотеки ХДУ*

Щодня

Раз на тиждень

Щомісяця

Під час сесії

Не користуюся

2. *Якому типу ресурсів Ви надаєте перевагу?*

Традиційним

Електронним

Немає значення, якщо є необхідна інформація

Не можу визначитись

3. *Чи задовольняє Ваші інформаційні потреби фонд бібліотеки?*

Так

Ні

Важко відповісти

4. *З яких джерел Ви дізнаєтесь про нові надходження до бібліотеки?*

Однокурсники, колеги

Е-каталог

Викладачі

Виставки нових надходжень

Віртуальні виставки на сайті бібліотеки

5. *Чи переглядаєте Ви виставки «Нові надходження»?*

Так

Інколи

Не знаю про такі

6. *Як часто Ви користуєтесь інтернет-послугами в Бібліотеці?*

Часто

Інколи

Ніколи

7. *Чи користуєтесь Ви інформацією, представленою на сторінці бібліотеки на сайті університету?*

Так

Ні

Навіть не знаю про неї

8. *Чи задоволені Ви сторінкою бібліотеки на сайті університету?*

Так

Ні (вказіть чому):

Оформлення

Незручно користуватися

Недостатньо інформації

Інше (вказіть):

Частково

Не можу відповісти

9. *Чи задовольняє Вас якість обслуговування в Бібліотеці?*

Так

Ні (вказіть чому)

Відсутність необхідної літератури

Застаріле технічне обладнання

Повільне обслуговування

Рівень культури обслуговування

Рівень професіоналізму фахівців бібліотеки

Інше (вказіть):

Частково

Важко відповісти

10. *Чи відвідуєте Ви семінари, тренінги, презентації книг, зустрічі з письменниками, які проводить бібліотека?*

Так, постійно

Так, іноді

Ні

11. *Будь ласка, скажіть нам хто Ви:*

Студент бакалаврату

Студент магістратури

Аспірант чи докторант

Співробітник

Викладач

Сторонній користувач

12. *Якими формами бібліотечно-інформаційних послуг Ви користуєтесь найчастіше?*

Отримання літератури

Консультаційна допомога в пошуку та виборі джерел інформації

Відвідування масових заходів

Інше (вказіть)

13. *Чим Вас приваблює бібліотека? (Визначте за ступенем значущості)*

Повнота та актуальність фонду

Наявність якісного довідково-бібліографічного апарату, новітніх пошукових систем

Можливість отримати необхідну інформацію з мережі Інтернет

Оперативність та якість обслуговування

Репертуар масових заходів (конференції, презентації, виставки)

Професійність бібліотечних працівників

Культура обслуговування

Сервіс та умови обслуговування

Інше (вказіть):

14. *Основні мотиви Вашого звернення до бібліотеки?*

Навчання

Самоосвіта

Наукова праця

Отримання інформації про нову літературу

Інтерес до ресурсів мережі Інтернет

Цілеспрямоване звернення до певної книги, газети, журналу, теми, автора, твору

Проведення дозвілля

15. *Скільки часу ви приділяєте читанню?*

Декілька годин на день

Кожного дня хоч потроху

Коли з'являється щось цікаве

Під час підготовки до іспиту, заліку

16. *Яка література Вас цікавить найбільше?*

Художня

Наукова

Інше:

17. *Чому Ви надаєте перевагу у читанні?*

Журналам

Книгам

Газетам

Методичним матеріалам

Інше (вказіть)

18. *На вашу думку, яку роль відіграє бібліотека в університеті?*

Центр інформації та знань

Центр культурного життя

Місце проведення вільного часу

Місце для нових знайомств та спілкування

19. Ваші враження від бібліотечних заходів

Дуже цікаво, обов'язково відвідуватиму їх надалі

Цікаво, можна іноді приходити

Не цікаво (обґрунтуйте чому):

20. Ваші пропозиції та зауваження щодо покращення роботи нашої бібліотеки